

Redelmes: nous gravàmens sobre els ingressos a les comunitats de la Catalunya del nord-est (c. 1350 – c. 1500)

Redelmes: new taxes on income in the communities of north-eastern Catalonia (c. 1350 – c. 1500)

Albert Reixach Sala¹

Resum

Aquest article estudia les exaccions aplicades sobre un ampli ventall d'ingressos que es desenvoluparen a Catalunya a partir de mitjan segle XIV com a alternativa als tradicionals impostos directes sobre el patrimoni i els indirectes sobre el consum i la circulació de productes diversos. Després de revisar el que es coneix sobre aquest recurs fiscal, s'analitza una mostra d'un centenar d'exemples de l'àrea del bisbat de Girona entre aproximadament els anys 1350 i 1500 i que ha estat possible localitzar, sobretot, a través de documentació notarial. Es comenten els punts comuns i les diferències entre els diversos casos, i també la manera de recaptar els gravàmens estipulats. Així mateix, s'insisteix en el fet que el disseny i la implantació d'aquests impostos obren una petita finestra sobre la diversitat d'activitats i fonts d'ingressos registrades en petites viles i en parròquies eminentment rurals.

Paraules clau: fiscalitat, Catalunya, baixa edat mitjana, renda, comunitats rurals, relacions camp-ciutat.

1. ORCID: 0000-0002-4364-4901. Universitat de Girona. Adreça electrònica: albert.reixach@udg.edu. Aquest breu treball s'ha elaborat en el marc del grup de recerca «Renda feudal i fiscalitat a la Catalunya baixmedieval» (2017 SGR 1068), dirigit per Pere Orti Gost, i del projecte «La desigualdad económica en las ciudades catalanas y mallorquinas durante la baja Edad Media a través de las fuentes del impuesto sobre la riqueza» (PGC-2018-100979-B-C22) encapçalat per Pere Verdés Pijuan. Una part important de la recerca per preparar-lo s'ha beneficiat de la beca Francesc Eiximenis en Ciències Socials i Humanes 2017, concedida per la Diputació de Girona, i, més recentment, de la Beca de Recerca Albert Tomàs i Basols 2018, atorgada per la fundació homònima.

Rebut: IX/2019. Avaluat: XI-2019. Versió definitiva: III/2020.

Abreviatures utilitzades: ACGAX, NF = Arxiu Comarcal de la Garrotxa, Notaries foranes; AHG = Arxiu Històric de Girona, Notarials; Ca = Castelló d'Empúries; Co = Corçà; Cruïlles = Cr; Fo = Foixà; LB = la Bisbal d'Empordà; Mn = Monells; Pa = Palamós; Pe = Peralada; Ps = Palau-sator; Pt = Peratallada; Ru = Rupià; To = Torroella de Montgrí. Les quantitats monetàries s'expressen en lliures (ll.), sous (s.) i diners (d.) barcelonins.

Abstract

This paper deals with the taxes on a wide range of incomes, developed in Catalonia from the mid-14th century onwards as an alternative to traditional direct taxes on patrimony and indirect taxes on the consumption and trade of different products. After reviewing our current knowledge of this fiscal resource, we analyse a sample of one hundred examples from the diocese of Girona from approximately 1350 to 1500, documented mainly through notary records. The paper describes common features and differences among diverse cases, as well as the way they were levied. Additionally, it underlines how the design and implementation of these taxes provides a glimpse of the range of activities and incomes registered in small towns and eminently rural parishes.

Keywords: taxation, Catalonia, Late Middle Ages, rent, rural communities, town-country relationships.

«Tots els guanys de cavar, llaurar, podar, tragar, mercadejar o qualsevol altra manera, de xx sous s'ha de pagar un sou, de xx diners un diner [...]. Les dones han de pagar com és damunt dit de tot allò que guanyaran a filar o en altra manera.» Aquests són tan sols dos dels supòsits fiscals previstos en la taba o plec de condicions del vintè que la universitat de la parròquia de Madremanya, una comunitat rural al bell mig de la vegueria de Girona, decidí aplicar l'any 1431 amb l'objectiu de «resembla e quitar tots deutes e càrrechs» a què estava obligada. En efecte, atesa la necessitat de recursos, els representants del terme posaren a subhasta un impost que gravava amb una taxa del 5 % un ampli ventall dels ingressos dels habitants de la parròquia, que incloïa des de collites i rendes fins a salaris i guanys fruit del treball.² Trobem clàusules similars a les citades en altres contractes d'impostos d'aquesta tipologia que es difongueren pel conjunt del Principat a partir de mitjan segle XIV.

Com se sap, es tracta d'un moment crucial en l'evolució de la fiscalitat i les finances públiques a la Corona d'Aragó, en general, i a Catalunya, en particular. La concatenació de guerres i conflictes diversos motivà l'augment de demandes per part de la monarquia i, de resultes d'aquest procés, les bases econòmiques de les administracions locals experimentaren un desenvolupament inusitat.³ A més, cal destacar que el fenomen no es limità a les principals viles i ciutats, sinó que, tenint en compte l'abast general dels donatius aprovats per les Corts en les fases més decisives de la guerra amb Castella de la primera meitat del decenni de 1360, tingué impacte en la pràctica totalitat de comunitats catalanes. I això incloïa parròquies sense a penes nucli concentrat, que, a petita escala, es veieren igualment empeses a adoptar certs mecanismes fiscals i financers.⁴

2. AHG, Gi-04, vol. 111, s.f., 1431/06/05.

3. Sánchez, Furió i Sesma (2008).

4. Orti (1999); Reixach (2020a) Sobre l'abast general de les demandes fiscals, és a dir, més enllà dels nuclis urbans, en altres territoris de la Corona d'Aragó ja des de finals del segle XIII, vegeu Laliena (2014: 596-601).

En aquest article farem atenció a la difusió d'una nova modalitat d'impost diferent dels procediments de fiscalitat directa i indirecta més habituals fins a mitjan segle *xiv* i que arrel·la en viles i, en especial, en comunitats rurals d'arreu del Principat: els anomenats impostos sobre la renda. Després de fer un estat de la qüestió sobre aquesta figura tributària, se n'analitzarà una mostra centrada en el bisbat de Girona entre aproximadament l'any 1350 i la fi del segle *xv* per identificar-ne les característiques més usuals, les funcions i l'abast. Un segon apartat se centrarà en els procediments seguits per recaptar aquestes exaccions. Paral·lelament, s'indicaran diversos elements de la seva implantació que obren perspectives per a noves aproximacions a les comunitats rurals i a les relacions camp-ciutat.

Per a aquest estudi prendrem com a referència la Catalunya del nord-est, és a dir, el conjunt de la diòcesi de Girona, territori en què la ciutat que acollia la seu episcopal, a banda de ser capital d'una extensa vegueria o demarcació reial, exercia una influència indiscutible en termes polítics i socioeconòmics.⁵ Quant a la cronologia tractada, arrenca amb les primeres mencions d'exaccions sobre ingressos diversos en parròquies de l'àrea gironina, mentre que es clou a finals del segle *xv*, en aquest cas, un límit més aviat aleatori perquè, tal com insistirem, el tipus d'impost analitzat tingué continuïtat al llarg de tota l'època moderna.

El fet de limitar-nos a un espai geogràfic concret està lligat a la metodologia emprada. Treballarem sobre una mostra d'un centenar de casos obtinguda del buidatge de registres dels fons de diverses notaries de la mateixa demarcació gironina, una gran part de les quals es troben custodiades a l'actual Arxiu Històric de Girona.⁶ Encara que es podria aprofundir més en la qüestió, el recurs a aquesta font té una explicació simple: al marge de la ciutat de Girona i d'algunes viles de certes dimensions, com Sant Feliu de Guíxols, Torroella de Montgrí, Palamós o Palafrugell, les comunitats examinades no han conservat un arxiu específic de les incorporacions municipals respectives.⁷ En conseqüència, l'única possibilitat per detectar acords i transaccions fiscals en què estiguessin implicats els representants d'aquests llocs passa per la revisió dels fons de les notaries que tingueren algunes de les poblacions estudiades o les d'altres localitats veïnes en el cas dels indrets d'entitat menor.

En aquest sentit, davant de la dificultat de fer un buidatge complet dels extensos dipòsits conservats, la mostra presentada s'ha de considerar oberta: futures recerques en fons notariais pendents d'explorar o en el derivat de la notaria episcopal, així com la revisió exhaustiva dels consultats fins ara, segur que permetran localitzar més exemples. Tot plegat, però, no hauria de ser un impediment per intentar contribuir amb noves dades a l'estudi dels impostos que en la documentació apareixen amb denominacions com redelme, desè, onzè o vintè i que els historiadors que se n'han ocupat han agrupat sota la categoria genèrica d'impostos sobre la renda.

5. Sabaté (1997a: 167-225, 249, 253-254).

6. Com indicarem, també s'han dut a terme algunes consultes als fons custodiats per l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa.

7. Ja ho havien advertit altres autors, com ara Mallorquí (2011a: 443-444).

Els impostos sobre la renda en la historiografia

Vegem, d'entrada, el que se n'ha destacat. Començant pel seu context d'aparició, s'ha mostrat que, durant la segona meitat del segle XIV, aquestes exaccions s'incorporaren com un nou expedient fiscal al binomi fins aleshores habitual de les talles o impostos directes sobre el patrimoni, que s'empraven des d'almenys les acaballes de la centúria precedent, i les imposicions o impostos indirectes consolidats en nuclis urbans entre les dècades dels anys 1340 i 1350.⁸ A diferència de les tipologies anteriors, aquests nous gravàmens havien d'incidir en la producció agropecuària i manufacturera, així com en gairebé tots els ingressos o beneficis que els habitants d'una població o terme aconseguien amb la seva ocupació professional i gràcies a altres activitats. En aquest sentit, doncs, en una proporció important, constituïen un recàrrec sobre productes i guanys generalment ja gravats per rendes senyorials com els delmes, les tasques, els agrers o altres censos proporcionals.⁹

Segons el treball pioner de J. Morelló, aquest nou recurs sorgí de la necessitat de moltes incorporacions d'ampliar les fonts d'ingressos davant de la creixent pressió fiscal que es visqué a la Corona d'Aragó arran de l'encadenament de cicles bèl·lics de les dècades centrals del tres-cents i, ben aviat, com a resultat de l'acumulació del deute contret amb l'emissió de rendes vitalícies i perpètuas (violaris i censals morts) per fer front a urgències normalment també lligades a la guerra.¹⁰ A mesura que s'experimentà amb diverses modalitats, en algunes viles on ja s'havien fet derrames o es recaptaven imposicions, aquestes exaccions sobre ingressos diversos s'incorporaren com una tercera opció complementària. Per contra, en casos en què no s'havia arribat a desenvolupar mai un aparell de gravàmens indirectes, emergiren com una nova possibilitat respecte de la tributació sobre el patrimoni.

Els estudis realitzats fins ara han documentat els primers casos d'ús d'aquests expedients a la dècada de 1340 en nuclis de reialenc de la zona del Rosselló i el Conflent. Alhora, bastantes concessions d'aquesta època inicial emanades de la Cancelleria Reial tenen a veure amb poblacions situades al Pirineu o al Prepirineu.¹¹ La coincidència ha fet pensar en una difusió nord-sud des de ciutats occitanes, en una línia semblant al que tradicionalment s'ha plantejat per a les tècniques fiscals pròpies de l'impost directe.¹²

Tanmateix, les notícies sobre el recurs a exaccions sobre la renda a Occitània o a la Provença són escasses. Ara per ara, la bibliografia disponible, realment abundant quant a les institucions locals o a l'economia dels territoris mencionats durant la baixa edat mitjana,

8. Sobre aquestes modalitats fiscals preexistents, vegeu respectivament: Turull (1999) i Orti (2000: 529-567).

9. A propòsit d'aquestes rendes a la Catalunya de la baixa edat mitjana, entre altres treballs vegeu: Luch i Mallorquí (2003: 53-60). I en especial pel que fa al delme: Mallorquí (2011b: 19-43).

10. Morelló (1997). Pel que fa a l'evolució del deute en les finances municipals catalanes, vegeu: Sánchez (2009) i Orti i Verdés (2016).

11. Morelló (1997: 910-913, 916-917); Morelló (1999: 374-375, 392).

12. Turull i Morelló (2005: 280).

només n'ha descrit per a una petita localitat provençal a tocar de l'estany de Berre, i per a Grassa, a la part oriental del comtat sota domini angeví.¹³ Com ha assenyalat algun autor per al cas francès, potser es tracta, al capdavant, d'un problema historiogràfic, en el sentit que aquests impostos no s'han tingut gaire en compte o, fins i tot, no s'han sabut identificar correctament.¹⁴ I és que hi ha indicis de gravàmens sobre els ingressos en diverses zones del regne de França, encara que en moments diversos dels segles *xiv* i *xv* i sense respondre a una lògica geogràfica clara.¹⁵ Un primer sondeig en altres territoris propers al que ens ocupa permet posar en relleu l'existència d'exaccions similars sobre les collites i altres rendes al regne d'Aragó; en concret, en un llogarret dins de la *comunidad de aldeas* de Calataiud l'any 1415, a les viles de Daroca i Fraga durant la segona meitat del segle *xv* i en diverses poblacions del Matarranya al llarg de tot el quatre-cents.¹⁶

Quant a la cronologia d'aparició dels impostos sobre la renda a Catalunya, per bé que els primers exemples clars daten del decenni de 1340, alguns esments aïllats apunten a certs precedents d'inicis de la centúria.¹⁷ És per això, doncs, que a les dècades centrals segurament no devien ser una fórmula totalment nova i desconeguda. Tant és així que a les Corts de Barcelona de finals de l'any 1365, en plena Guerra dels dos Peres, els representants de ciutats i viles del braç reial ja plantejaren la possibilitat d'aplicar un redelme en el conjunt

13. A l'Ile-Sant-Geniès, a l'entrada de l'estany de Berre, el consell local, des d'aproximadament l'any 1383, recorregué habitualment als vintens sobre els fruits generats per qualsevol activitat econòmica, afectant tant els mercaders i menestrels com els pagesos i ramaders: vegeu Grava (1979: 162). A Grassa se sap que, l'any 1452, de manera extraordinària i com a conseqüència de les pressions dels creditors, sobretot mercaders d'Avinyó, el municipi hagué d'establir un desè «*omnium quorumcumque fructuum lucrorum personalium et mercantiarium et perceptionum quorumcumque servitiorum, locationum, et censuum*». La mesura durà tan sols un any, però les autoritats municipals tornaren a demanar a René I d'Anjou de repetir una mesura similar que, d'acord amb la lletra reial, es tractava d'un «*modus novus et non assuetus*»: Gauthier-Ziegler (1935: 178-179, 341-343).

14. Michaud-Fréjaville (2002: 705).

15. En concret, s'han estudiat els vintens (en realitat, amb proporcions que varien des de la quinzena part fins a la vint-i-quatrena o la trentena) sobre diversos tipus de blat, carns, llana i vi aprovats en el tombant del segle *xiv* al ducat de Berry; vegeu Michaud-Fréjaville (2002: 703-707). També es coneixen les transformacions temporals de gravàmens indirectes sobre el vi i alguns altres aliments en desens o vintens en diverses poblacions de la Bretanya i, sobretot, a la ciutat de Rennes; vegeu Leguay (1981: 145-149, 153). En altres llocs, en canvi, les similituds en la terminologia sembla que amaguen realitats una mica diferents. Per exemple, a Dijon, al ducat de Borgonya, s'ha analitzat l'arrendament d'un impost denominat vintè a la fi del segle *xiv*, per bé que en realitat es tracta d'un impost indirecte que gravava la compravenda d'una àmplia gamma de productes; vegeu Dubois (1997: 159-171).

16. En el primer cas, es parla d'un onzè sobre el pa, el vi, l'ordi, la civada, el cànem i els moltons; vegeu De la Torre (2016: 410). Agraïxo a l'autora la referència. Quant a Daroca, vegeu Rodrigo (1996: 192). A propòsit de Fraga, on es documenten «*oncenos*» i «*veintenos*», vegeu Berenguer (1998: 60). Pel que fa a diverses comunitats del Matarranya, on des d'inicis del segle *xiv* ja s'havien utilitzat les primícies com a hipoteca per a l'endeutament col·lectiu, vegeu Laliena (2016: 220-221, 263-268). Paral·lelament, hi ha indicis del cobrament de redelmes o onzens per part de senyors jurisdiccionals, com succeïa als dominis d'Ot de Montcada, senyor de Mequinensa, l'any 1378; vegeu De la Torre (2018: 285). Finalment, igual com explicarem per a Catalunya, a l'Aragó els gravàmens percebuts per les comunitats pervisqueren durant els segles *xvi* i *xvii*, amb exemples de poblacions com Casp, Barbastre o Tamarit de la Llitera, on s'utilitzaren onzens per amortitzar censals; vegeu Mateos (2006: 569, 574).

17. Morelló (1997: 910).

de localitats o de recaptar una onzena part de totes les rendes o d'altres ingressos. Encara que aquesta temptativa d'un impost sobre la renda finalment no fructificà (s'ha considerat, al capdavant, una tàctica negociadora destinada a frenar la concessió d'un nou subsidi al monarca), la proposta demostra que en aquell escenari era possible entreveure nous mecanismes en el repartiment dels donatius a la Corona que anessin més enllà, d'entrada, del recompte de focs i, a continuació, del tradicional impost directe proporcional a la riquesa.¹⁸ Fou, per tant, la combinació de demandes fiscals i de creixement del deute el que acabà impulsant la propagació definitiva de la figura tributària que tractem.

Finalment, val la pena insistir que els redelmes o altres impostos sobre la renda tingueren continuïtat més enllà de finals del segle xv. Bastants treballs de localitats d'arreu del Principat han mostrat l'ús d'exaccions que gravaven parts de les collites i altres ingressos dels membres d'una comunitat, en especial de cara a fer front a problemes d'endeutament censal i com a solució habitual en les inevitables concòrdies amb els creditors davant dels retards o els impagaments. Normalment es recaptaren per mitjà d'arrendaments a particulars.¹⁹ La seva implantació, tanmateix, no estigué mai exempta de conflictes, sobretot amb els llevadors o administradors de cadascuna de les exaccions.²⁰ En qualsevol cas, s'intueix que el recurs a redelmes, onzens, quinzens, etc., s'intensificà durant la segona meitat del segle xvii davant de l'augment de les exigències fiscals en un context bèl·lic gairebé permanent, tal com queda ben palès en el cas de les viles de l'Empordà.²¹

Fos quin fos el seu origen exacte i la seva primera onada de difusió durant les dècades centrals del segle xiv, les exaccions que reben la denominació genèrica d'impostos sobre la renda o redelmes apareixen designades de diverses maneres a les fonts coetànies. De fet, el terme exacte s'ajusta a les taxes aplicades en cada cas. Les modalitats més freqüents són, així, el desè (és a dir, un recàrrec del 10 %), l'onzè (9,09 %), el dotzè (8,33 %), el tretzè (7,69 %), el catorzè (7,14 %), el setzè (6,25 %), el divuitè (5,5 %) i el vintè (5 %). En principi, la taxa acordada havia d'afectar de manera igual a tot el conjunt d'ítems gravats, encara que, a la pràctica, podien introduir-se variacions en productes o ingressos concrets i tenint en compte certs supòsits.

S'ha de subratllar, alhora, la circumstància que la Corona no reivindicà mai aquestes noves exaccions com una regalia, en part potser perquè només havien d'afectar els residents d'una determinada localitat o parròquia, i no qualsevol persona que hi estigués de pas o hi dugués a terme transaccions. Com a mínim, no exercí mai un control tan ferm a l'hora

18. Sánchez (2005: 134-142).

19. Feliu (1990: 36-37, 96-97, 104, 121, 135-149, 185-186, 194). Alanyà (1999: 635-639).

20. Dantí (1988: 235); Badosa (1990: 52-54).

21. En efecte, al combat d'Empúries l'impacte de les guerres s'evidencia al llarg del sis-cents en el funcionament de la fiscalitat de moltes universitats. Malgrat això, també apareixen alguns exemples del fet que els impostos sobre la renda, fora d'aquestes conjuntures d'urgència, serviren puntualment per a altres necessitats, com ara obres o ampliacions de temples parroquials, a la vegada que esdevingueren en força llocs una font bastant regular per a les corporacions locals amb sèries molt completes d'aplicació entre 1662 i 1705: Gifre 1995: 58, 72-73. En aquesta línia, a Arenys de Mar l'any 1574 un vintè i un trentè s'orientaren cap a l'erecció de l'església de la parròquia acabada de crear; vegeu Pons Guri (1999: 34, 93-108).

d'autoritzar-ne i supervisar-ne l'aplicació com succeí amb les imposicions i les barres.²² És per això que els representants de les comunitats locals gaudien, en general, de més marge. No impedí, però, que els perceptors de les principals rendes, que veien afegir nous gravàmens als mateixos productes, exigissin ser consultats i que els senyors jurisdiccionals amb major autoritat concedissin llicències per a indrets dins dels seus dominis.²³ En conseqüència, en algunes àrees en què també estaven en disputa altres drets, constituïren una font de litigis, tal com mostra, per exemple, el plet encetat pel fisc reial al Camp de Tarragona a finals del segle XIV.²⁴

En la ja esmentada contribució de referència de Morelló s'ofereix un estat de la qüestió exhaustiu a partir d'investigacions prèvies i documentació inèdita localitzada per l'autor a la Cancelleria Reial o en diversos arxius locals i que inclou dades sobre la difusió d'impostos de la renda arreu de Catalunya.²⁵ Tanmateix, pel que fa a l'àrea que ens ocupa, tan sols es recullen els casos de la Vall d'Aro (1374), Calonge (1376), Figueres (1387 i 1392) i el vescomtat de Cabrera, on es documenta, l'any 1387, una concessió de Bernat IV de Cabrera a favor de les poblacions dels seus dominis per imposar un redelme.²⁶

Un mostra del bisbat de Girona entre els anys 1351 i 1494

Gràcies a recerques recents ha estat possible reunir bastants més exemples de comunitats del nord-est de Catalunya que, des de la dècada de 1350 i fins a les acaballes del segle XV, decidiren recolzar-se en impostos sobre la renda per tal de sufragar diverses despeses o necessitats (annex).²⁷ Examinarem els noranta-vuit casos reunits fixant-nos en les circumstàncies que en rodejaren l'aplicació, les característiques dels diversos gravàmens i, en darrer lloc, el conjunt del procés de collecta. Com que en general la recaptació d'aquests impostos es dugué a terme a través de l'arrendament a particulars, també n'observarem l'impacte en el mercat de subhasta de rendes o drets, en què es presentaven com una nova oportunitat d'inversió.

22. Sobre aquesta qüestió i el fet que l'afer del dret d'imposar es convertí en una de les claus de les disputes entre la monarquia i els principals senyors jurisdiccionals durant el darrer terç del segle XIV, vegeu Turull i Verdés (1999), Verdés (2005) i Verdés (2012: 133-135).

23. Morelló (1997: 909-913); Morelló (2008: 167).

24. Sobre un procés iniciat l'any 1398 per oficials reials a propòsit de les exaccions sobre la renda i altres expedients fiscals emprats per les autoritats municipals; un litigi que, alhora, cal situar dins de la llarga confrontació entre el rei i l'arquebisbe de Tarragona, que l'any 1391 havia assumit la jurisdicció completa de moltes poblacions, fins llavors compartida amb el monarca; vegeu Morelló (1996) i Morelló (2009).

25. Morelló (1997). Algun treball posterior s'ha centrat, per exemple, en les temptatives durant la dècada de 1430 de recórrer a aquesta modalitat fiscal a la vila de Cervera, on ja es documenten onzens des de l'any 1366: Verdés (2018).

26. Sobre el context específic d'aquest darrer cas, que pogué estar vinculat a una gran operació de compra dels castells de Palafoles i Blanes per part dels vescomtes, vegeu Martínez (2018: 535-542).

27. Si no s'indica el contrari, per a tots els exemples que comentarem de recurs a impostos sobre la renda a la demarcació gironina remetem a les referències contingudes a l'annex.

La decisió d'aplicar exaccions sobre la renda: condicionants legals i motivacions

Com s'ha apuntat, a diferència dels impostos indirectes, com les imposicions o les barres, per a la introducció d'aquestes exaccions sobre la renda no sembla que fos absolutament prescriptiva una concessió reial explícita. Així, encara que puntualment existiren en la línia del que s'ha documentat per a diverses viles reials des del decenni de 1340, en gairebé cap dels contractes notariais localitzats de l'àrea de Girona no s'esmenten; això és, ni en les actes de les reunions dels prohoms i habitants d'un determinat lloc en què s'aprova el recurs a aquest expedient fiscal, ni en els documents subsegüents a propòsit de la designació de recaptadors o la licitació de gravàmens.

Així i tot, un dels casos millor coneguts i que pertany a l'etapa inicial de difusió de les exaccions que ens ocupen, el desè arrendat a les parròquies de la Vall d'Aro l'any 1374, arrencava de diversos privilegis concedits pel rei Pere el Cerimoniós a la universitat de la vall amb l'objectiu de redimir la jurisdicció de l'abat de Sant Feliu de Guíxols i retornar als dominis del rei.²⁸ En una data similar, els jurats de Calonge, indret que aleshores es trobava temporalment sota control directe de la Corona, obtingueren de l'infant Joan llicència per imposar un desè destinat a fer front al deute censal contret arran de les guerres contra Gènova i Castella.²⁹ L'any 1391, en canvi, era el mercader gironí Bartomeu Benet, tinent o regent en nom del rei de la jurisdicció dels llocs de Quart, Montalt i dos altres veïnats, qui havia autoritzat als prohoms del terme d'implantar un dotzè. No devia ser coincidència que ell mateix seria qui percebria el que es recaptés amb l'exacció, ja que havia de servir per finançar el retorn d'aquestes comunitats al domini reial amb la intermediació del govern municipal de Girona.

Un altre exemple més primerenc, un vintè recaptat al terme de Cruïlles l'any 1361, és presentat com una transacció entre la universitat d'aquest castell i el seu senyor, Gilabert VII de Cruïlles. L'acord implicava, per tant, una acceptació tàcita del senyor jurisdiccional. El document en qüestió que s'hi refereix explica que el noble havia venut el dret a cobrar durant cinc anys un recàrrec d'una vintena part sobre els ingressos dels habitants de Cruïlles a Joan Eimeric, de la Bisbal, aleshores resident a Peratallada; i aquest, transcorregut un any del període de collecta previst, traspassà la concessió a tres veïns del lloc afectat.³⁰ En una localitat que estigué sota control de diferents senyors laics durant la segona meitat del tres-cents, Gualta, també es presenta l'aplicació d'un impost sobre la ren-

28. Orti (en premsa).

29. ACA, C, reg. 1681, f. 169r-170r, 1376/02/25, Girona. Una dècada més tard, la universitat de Figueres també rebé una concessió per imposar un onzè, la qual fou renovada al cap de cinc anys; en aquest cas, amb motiu d'un excés d'endeutament que es vinculava a les obres de construcció i reparació de les muralles de la vila: ACA, C, reg. 1890, f. 83v-84r, 1387/02/28, Barcelona; ACA, C, reg. 1904, f. 59v-60r, 1392/09/10, Sant Cugat del Vallès. Tots tres documents foren localitzats o indicats per J. Morelló (1999: 963).

30. Resulta interessant comprovar que aquesta estratègia aparentment consensuada entre els habitants de Cruïlles i el seu senyor tenia un precedent d'inicis del segle XIV. I és que ja l'any 1302 els representants de la universitat d'aquest castell arrendaren a certs particulars, de manera conjunta amb el senyor d'aquell moment i el batlle, un redelme del cereal

da com el fruit d'una negociació entre la universitat i el titular del terme. En aquest cas es tracta d'un vintè previst per a tres anys a partir d'inicis de 1370 que la corporació local, encapçalada per dos síndics, havia concedit *ex gratia* al comte Joan I d'Empúries, en aquell moment senyor jurisdiccional del lloc.³¹ L'arrendament de l'exacció havia d'anar a càrrec de l'administrador del comtat emporità, encara que, tal com s'havia considerat, els representants del terme preferiren l'opció de pagar directament l'import previst, de 64 lliures 15 sous. A fi de reunir la suma, se'ls permetia, a més, repartir una talla o recórrer al crèdit. Ignorem com acabaren obtenint la quantitat, però és possible que ho fessin a partir del propi vintè que se'ls havia autoritzat introduir, si bé recaptat de manera autònoma respecte dels oficials comtals.³²

Al marge, doncs, de la qüestió de les llicències règies o dels senyors jurisdiccionals corresponents, que, com hem vist, almenys tenen poc ressò en els registres notariaus, els impostos analitzats, com qualsevol altra mesura fiscal o financera de les corporacions locals, havien d'arrencar d'un acord dels membres de la comunitat reunits en assemblea. I és que es tractava d'un afer que implicava el conjunt de caps de casa i, per més que el disseny concret de l'expedient pogués anar a càrrec d'un petit grup de prohoms, havia de tenir el consentiment més o menys explícit de la resta de veïns.³³ Una vegada presa la decisió, es procedia a iniciar la col·lecta, tal com mostrarem, designant-ne uns responsables o, més habitualment, per mitjà de l'arrendament a particulars a través de responsables designats pel col·lectiu.

Els propòsits principals que s'esgrimeixen per implantar impostos sobre la renda concorden amb els principals vectors de despesa ja identificats en l'estudi de les finances dels municipis catalans dels segles XIV i XV, és a dir, en essència, la pressió fiscal derivada de la guerra i, en segon terme, altres necessitats comunitàries lligades a les muralles o a l'abastament alimentari.³⁴ D'aquesta manera, el més habitual des que en tenim documentada l'aplicació al decenni de 1350 i al llarg de tot el lapse examinat era que aquests impostos es destinessin a pagar els interessos del deute emès mitjançant violaris o rendes mixtes i, més endavant, censals morts.³⁵ En concret, documentem una motivació relacionada amb l'endeutament censal en quaranta-un dels noranta-vuit exemples reunits, és a dir, un 41,8 % del total. Es tracta d'un percentatge molt significatiu si es té en compte que en trenta-nou

i el vi del terme (excepte del lloc de Sant Cebrià dels Alls), segons s'hi afegia, «sicut consuetum est vendi»: AHG, Cr, vol. 1, f. 44v, 1302/12/21, indicat per Mallorquí (2011a: 444).

31. En altres demarcacions baronials del Principat també s'ha observat que la mesura d'imposar un redelme o alguna exacció similar sobre la renda sovint partia del mateix senyor necessitat de fer front a un endeutament d'origen divers que, en qualsevol cas, havia acabat implicant les comunitats dels seus dominis. Per exemple, es coneix el cas del comtat de Pallars, on en diversos moments del segle XV es documenten moviments d'oposició i conflictes lligats a aquesta pretensió dels comtes; vegeu Bringué (1992-1993: 101, 115-116, 122-123).

32. AHG, To, vol. 581, s.f., 1370/04/05.

33. Sobre els orígens d'aquestes estructures, vegeu Font Rius (1945-1946). Pel que fa, concretament, a la seva estreta relació amb la presa de decisions en el camp fiscal i financer, vegeu Turull (2000).

34. Furió (2002); Orti i Verdés (2016).

35. Aquesta circumstància és justament la que es destaca en els estudis realitzats sobre les exaccions que ens ocupen; vegeu Morelló (1999: 375).

dels exemples (per tant, una proporció gairebé equivalent) les referències indirectes localitzades impedeixen indagar les causes de l'aplicació d'una exacció sobre la renda. A les darreres cal sumar sis casos més en què les fonts consultades són similars a les situacions en què es detecta l'endeutament com a motivació però, per una raó o una altra, no fan explícit el detonant o el propòsit de la mesura i es limiten a expressions genèriques com la de fer front a negocis de la universitat.

Malgrat tot, en certes etapes, com ara durant la dècada de 1370 i la següent, en el tombant del tres-cents i a partir d'aproximadament l'any 1412, els objectius de les comunitats no es reduïren al compliment d'aquests pagaments de les pensions anuals dels censals, sinó que volien aconseguir capitals suficients per redimir títols a què la universitat estava obligada, en especial els més onerosos. Això era just el que es feia avinent l'any 1370 a Ullà, on es pretenia cancel·lar els violaris venuts tant a la ciutat de Girona com a la vila veïna de Torroella de Montgrí.

En altres exemples més puntuals, com el de Riudellots de la Selva entorn del 1379, la recaptació de l'impost s'havia d'orientar a cobrir les exigències pendents derivades del reforç i l'ampliació de les muralles de la ciutat de Girona, projecte de gran envergadura vigent durant el darrer terç del segle XIV i a què s'intentà que contribuïssin tots els habitants de la batllia, així com els d'alguns indrets de la vegueria.³⁶ També estretament lligat a un context bèl·lic, comprovem que a Flaçà, l'any 1477, el recurs a un tretzè havia de permetre als veïns ser rescabats d'una composició a què els havien forçat homes d'armes francesos que havien ocupat la població en els últims compassos de la Guerra Civil catalana.³⁷ En un altre ordre de coses, però en el mateix context immediatament posterior a aquesta contesa, el dotzè aprovat a Sant Gregori l'any 1478 responia a la petició per part del senyor del lloc, el cavaller Bernat V Margarit, d'una ajuda per al matrimoni del seu fill, Lluís Margarit.³⁸ Cal situar en una línia similar les operacions lligades a la recompra de jurisdiccions per part de les comunitats implicades a fi de retornar al patrimoni reial i que emmarquen, tal com ja s'ha explicat, els impostos aprovats a les parròquies de la Vall d'Aro l'any 1374 i a Quart l'any 1391.³⁹

No sempre, però, es tractava d'urgències que obligaven a respostes immediates o d'exigències diguem-ne externes, sinó que en alguns indrets les exaccions que ens ocupen es vincularen a certes inversions en benefici del conjunt de la comunitat. Veiem, per exemple, que serviren per a obres o adquisicions per a les esglésies parroquials respectives.⁴⁰ Entre els anys 1415 i 1422 a Madremanya l'arrendament d'un vintè havia de permetre fi-

36. Reixach (2019, I: 201-213).

37. Sobre aquesta darrera etapa de la contesa, vegeu Sobrequés i Sobrequés (1973, II: 172-178).

38. Sobre aquesta negociació concreta i altres demandes similars per part de senyors laics del bisbat a les comunitats situades dins de llurs dominis, vegeu Reixach (2020b).

39. Per al cas concret de la vall d'Aro, vegeu Orti (en premsa). Sobre aquest complex fenomen, vegeu el treball clàssic de Ferrer Mallol 1970-1971.

40. En aquest sentit, ja s'ha observat que, a banda que des de la segona meitat del segle XIII es detecta la implicació dels feligresos laics en el manteniment dels temples parroquials, en especial en viles o parròquies petites, el funcionament d'aquestes obrieres es confonia sovint amb l'activitat de les universitats o corporacions locals, de les reunions de les quals

nançar un ambiciós projecte per realçar la nau i la coberta del temple parroquial, així com per modificar-ne sensiblement la façana. A l'Estanyol, l'any 1424, un dotzè s'havia de consagrar a la reparació de l'altar i a l'encàrrec d'un pali, un frontal, cobertors, retaules i una creu. De manera similar, a Salitja, l'any 1436, una part del que es recaptés d'un divuitè s'havia de destinar al preu de l'encàrrec d'un retaule, mentre que a Cartellà, l'any 1469, s'imposà un vintè amb l'objectiu d'adquirir també un retaule i realitzar altres obres a l'església de la parròquia.

Trets comuns i particularitats locals en el disseny i la recaptació dels gravàmens

Els trets comuns i les particularitats de cadascun dels impostos documentats a l'àrea de Girona haurien de ser estudiats de manera molt més sistemàtica i s'haurien de posar en relació amb els coneguts per a altres indrets de Catalunya.⁴¹ Malgrat això, mentre no es pugui donar per tancada la mostra davant de la gran massa documental conservada, podem assajar-ne una aproximació a partir de les tabes transcrits a les actes notarials en el moment de registrar-se el contracte d'arrendament o venda temporal. Malauradament, aquesta circumstància es dona tan sols en un terç dels exemples aplegats. Amb tot, ens fixarem en alguns dels aspectes bàsics i ens limitarem a cridar l'atenció sobre detalls interessants que requeririen noves anàlisis.

La primera qüestió important i que determinava, com ja hem apuntat, les distintes variants d'aquests tributs que anomenem de manera genèrica impostos sobre la renda, es trobava en la taxa exacta aplicada sobre els productes i les formes de guany gravats i de la qual derivava la denominació. Dins de la mostra de noranta-vuit casos examinada, destaquen els desens (17 casos), els dotzens (27) i els vintens (22), mentre que es documenten set localitats en què s'imposaren onzens i només els casos puntuals d'un tretzè, un setzè i un divuitè. I això, deixant de banda els vint exemples en què les fonts, generalment indirectes i sense incloure el detall de les condicions de cada exacció, no indiquen la tarifa exacta del redelme aprovat, a més de dos que apunten una combinació imprecisa de taxes entorn d'un onzè i d'un setzè.

Més enllà del percentatge del recàrrec, cal insistir que tots els gravàmens mencionats afectaven molts elements pels quals ja es percebi delmes o altres drets proporcionals a les collites, com tasques o agrers.⁴² En definitiva, les tabes localitzades de diversos in-

sorgien escollits els procuradors o administradors d'algunes de les rendes o béns lligats a les esglésies; vegeu Mallorquí (2011a: 416-429, 447, 450).

41. En especial prenent com a base Morelló (1999).

42. És per això que resultarien interessants els estudis de cas en què la documentació permetés desgranar com es distribuïen entre els diversos senyors directes i perceptors de parts del delme, les rendes i els emoluments d'una determinada parròquia o comunitat en què es recorregué als impostos sobre la renda. Amb tot, una primera aproximació ràpida observant el repartiment del delme a l'entorn de 1360 d'algunes de les localitats més representades a la mostra, com Madremanya, Flaçà o Cruïlles, evidencia que l'adopció de la fórmula tributària que ens ocupa *a priori* no estigué relacionada

drets de la diòcesi de Girona confirmen que, d'acord amb el que ja s'havia posat en relleu per a altres parts de Catalunya, la gamma de productes o emoluments subjectes a aquests impostos era molt àmplia. El primer tret habitual en la majoria d'exemples era el de cobrar, segons la taxa estipulada, una part dels rendiments agraris obtinguts per cada habitant en les seves possessions, tant les situades dins del terme com a fora, si en aquest altre lloc no hi havia vigent un règim fiscal paral·lel.⁴³ Això comprenia, en primer lloc, les collites de cereals, les quals de vegades es gravaven tant en el moment de ser recol·lectades com durant la venda, i englobava totes les varietats, des dels cereals panificables fins als destinats a faratge. Normalment s'esmenten el forment, el mestall, el mill, l'ordi, el sègol, l'avena i l'espelta. També s'incidia en els llegums o «cuynats» (en especial, faves, lleties, ciurons, pèsols i llobins) i només es considerava alguna exempció esporàdica pel que fa a certes plantes lleguminoses, com el fenc o els naps. Paral·lelament, la gran majoria de contractes incloïen capítols sobre el raïm i el producte, així com a les olives i l'oli, les hortalisses, les verdures, la fruita i els fruits secs.⁴⁴ En algunes tabes la taxa corresponent només s'aplicava sobre la collita d'aquests productes agraris, mentre que en d'altres es feia sobre l'acció de revendre'ls; molt rarament, en ambdós supòsits alhora, a banda que es podien excloure de l'impost les càrregues que no assolissin una mesura mínima.⁴⁵ Són també freqüents les mencions de plantes vinculades a la manufactura tèxtil, com el lli i el cànem, a la vegada que les destinades a preparar productes tintoris, en el territori que ens ocupa, en especial el pastell.⁴⁶

Quant a la ramaderia, es tenien en compte les cries que naixien i els animals joves (porcells, anyells, cabrits, vedells i pollins); també els caps de bestiar adult, els quals normalment es taxaven amb una quantitat dinerària fixa. Es podia afegir un gravamen complementari pels animals de treball o transport que es llogaven i pels que eren utilitzats per a barates i altres operacions creditícies, com les comandes.⁴⁷ També es fiscalitzava molt sovint la venda de volateria o aviram. Vinculats igualment a la ramaderia, hi ha diversos productes derivats per als quals s'explicita l'exacció deguda: els formatges i els ous, tenint en compte

---

amb entramats de drets simples; vegeu Mallorquí (2011b: 265-268, 271-271). Dit d'una altra manera, les localitats que es decantaren per imposar exaccions sobre ingressos molt diversos no destacaven precisament perquè el delme estigués poc fragmentat.

43. Sense poder aprofundir en aquest punt, es troben bastantes disputes motivades per la consideració fiscal dels béns dels residents d'un determinat terme que tenien possessions en un altre de proper. A tall de mostra, comprovem que a Lloret l'any 1470 hi havia oberta una causa finalment resolta per sentència arbitral que havia oposat els senyors del castell i la universitat del terme amb certs habitants de Blanes que posseïen terres a Lloret a propòsit de la manera exacta de contribuir a les talles, els vintens i altres càrregues similars; vegeu Pons Espó (2002: 136-143).

44. A tall de mostra, quant a les hortalisses, a Salitja l'any 1437 es fa referència a cols, naps, xirivies i pastanagues; mentre que, a propòsit de les fruites, a Sant Gregori l'any 1452 es parla de cireres, prunes, peres, préssecs, figues, nespres i nous. Poden comparar-se tots els productes agraris esmentats amb els que gravaven en diverses poblacions del Camp de Tarragona al tombant del segle XIV (Morelló 2019: 248-249).

45. Per exemple, de nou a Salitja l'any 1437 no es gravaven les càrregues de llegums que no arribessin a la mitja quarta, i a Flaçà l'any 1477 tampoc no s'havia de pagar pels estocs de gra que no assolien aquesta mateixa mesura.

46. Sobre la difusió d'aquests cultius en el conjunt de la diòcesi, vegeu Guilleré (1993, vol. 1: 380-384), Pinto (2001) i Mallorquí (2016).

47. Vegeu algunes aproximacions a l'activitat ramadera que es registrà a l'àrea de Girona durant els segles XIV i XV i sobre la qual s'han realitzat investigacions recents a: Soldevila (2002), Mallorquí (2010) i Sales (2019: 225-456).

les sumes obtingudes en ser comercialitzats, i, sobretot, la llana, que es gravava en funció de càrregues concretes introduïdes al mercat o del global de l'operació de tondre els ramats que es posseïen. En diversos indrets també es fa referència a la pràctica de l'apicultura, ja es preveïen tarifes per la tinença de bucs d'abelles i l'obtenció de cera i mel.⁴⁸ Encara entre les activitats agropecuàries o del sector primari en sentit ampli, es pagaven recàrrecs per la venda de fusta, llenya o carbó, i també per la pràctica de la caça.⁴⁹

Paral·lelament, les taxes s'estenien sobre les rendes emfitèutiques (de vegades també sobre els beneficis de cessions temporals o de lloguers d'immobles), al mateix temps que sobre el cobrament de pensions de violaris i censals. De tot plegat calia lliurar una fracció dels imports percebuts.⁵⁰ Així i tot, en alguns llocs se situaven al marge de la tributació els traspasos de béns immobles o les acceptacions d'herències sota certes condicions, operacions que s'entén que ja es trobaven afectades per lluïsmes i altres taxes de traspàs consuetudinàries.

Mereix una menció especial l'ampli apartat dels contractes que se centrava en els guanys i salaris, l'element més original de les exaccions que analitzem i que aparegueren com a segona o tercera opció després de les talles i les imposicions. I és que, a la pràctica, passaven a fiscalitzar activitats molt diverses, que anaven des de la manufactura fins al comerç o el servei domèstic. D'entrada, havien de repercutir en els beneficis dels sectors clau, és a dir, el tèxtil i el cuir, cosa que implicava els ingressos que obtinguessin menestrals com ara teixidors o sabaters, figures, al capdavant, presents en qualsevol nucli amb un mínim d'entitat. Ho veiem, per exemple, en un vintè arrendat a la vila de Torroella de Montgrí l'any 1396, en què es preveia recaptar pels guanys d'elaborar draps de llana, escapolons o cadins, vendre filassa de llana o drap cru, i els beneficis obtinguts pels paraires en la tasca d'aparellar draps d'altres persones, i també per la fabricació de draps de lli i de cànem. Alhora, els sabaters haurien de tributar per les sabates que produïssin. Amb tot, cal tenir present que la compravenda de béns manufacturats ja estava gravada, normalment amb una taxa *ad valorem* en funció del valor de les transaccions, per les imposicions implantades des de les dècades de 1340 i 1350 en moltes poblacions de certa envergadura, com a Torroella mateix.⁵¹ A més, des de l'any 1363 la producció i la comercialització de productes tèxtils eren objecte de les anomenades generalitats dels draps, recaptades arreu del Principat (a través de punts de cobrament a cada nucli amb mercat) i que constituïen un dels pilars de les finances de la Diputació del General.⁵²

48. Es parla d'aquests productes lligats a les abelles, per exemple, a la Vall d'Aro l'any 1374, a Cruïlles i a Quart l'any 1391, a la vila de Torroella de Montgrí l'any 1396, a Sant Gregori l'any 1452 i a Vilabertran l'any 1468. Sobre l'apicultura a la baixa edat mitjana, actualment objecte de recerques específiques en diverses àrees de l'Europa occidental entre les quals hi ha la Corona d'Aragó, vegeu Sapoznik (2018).

49. De vegades s'introduïen algunes precisions en el cas de fusta que es comprés per ser manufacturada i revenuda. Aleshores només s'havia de tributar pel guany de la revenda. A propòsit de l'aprofitament dels recursos que oferien els boscos als tinentes de masos i habitants de parròquies rurals, vegeu un exemple ben analitzat de la vegueria de Girona a Marcó (2008: 137-138).

50. A tall de mostra, a Peratallada l'any 1405 es feia referència a lloguers d'albergs, taules de mercat i, fins i tot, llits.

51. Orti (2000: 541-543).

52. Orti (2011).

De vegades, tanmateix, s'anava més enllà d'aquestes manufactures preponderants i se cercava incidir en els rendiments d'altres sectors més aviat perifèrics en les principals ciutats, encara que ben arrelats en algunes zones. A tall de mostra, l'any 1391 a Quart, potser en el que seria un índex de certa especialització local, es preveia que els veïns contribuïssin per a l'elaboració d'olles i altres peces de terrissa, mentre que en una altra parròquia propera a la ciutat de Girona, a Sant Gregori, l'any 1452 s'aïllava una taxa corresponent a les teules i les rajoles. En resum, els gravàmens que es preveuen en les tabes conservades dels impostos estudiats posen en relleu el desenvolupament d'una certa indústria rural a l'àrea gironina que, a semblança de les recerques endegades en altres territoris, caldria intentar estudiar amb deteniment.⁵³

Finalment, s'aplicaven recàrrecs sobre les sumes obtingudes en transaccions mercantils i els rèdits d'explotació de molins bladers.⁵⁴ Partint de la premissa que cap ingrés no podia escapar a la punció fiscal, la majoria de tabes es fixen igualment en activitats com el transport per terra a càrrec de traginers i altres d'encara més modestes,⁵⁵ si bé amb un pes específic gens negligible en certes comunitats rurals, com el treball fruit de l'externalització de certes fases del procés d'elaboració de teixits.⁵⁶ També es remarquen els guanys dels missatges, servents i altres assalariats o assalariades que es llogaven per realitzar feines al camp o en l'àmbit domèstic.⁵⁷ Això incloïa infants o menors d'edat que es posaven al servei de particulars, els pares dels quals havien de tributar pel que percebien si es trobaven sota la seva potestat. Només en alguns llocs no es fiscalitzaven els ingressos dels menors d'una certa edat.⁵⁸ Abunden, a més, les precisions a propòsit de tasques tradicionalment femenines, tant agrícoles (en especial, les messes) com manufactureres, a saber: cardar i filar o, segons s'afegia a Flaçà l'any 1393, tot guany que les dones fessin de «ses mans».⁵⁹ Això no obstant, resulta molt freqüent la clàusula que exclouïa d'aquest ventall extens de beneficis gravats, els proporcionats per jocs d'atzar.⁶⁰

Fos quina fos la proporció de la taxa acordada, el recàrrec sobre un ventall ampli de guanys havia d'abraçar tots els habitants d'un terme i, en principi, també les persones que

53. Vegeu dos estats de la qüestió recents sobre el conjunt de la Corona d'Aragó a Furió (2017) i Navarro (2017).

54. En algun cas específic s'incideix en el fet que un moliner explotés una mola concreta amb l'aparell annex dins d'un casal de molins, a banda dels rendiments que oferís el conjunt de la infraestructura. En llocs concrets, com a Flaçà l'any 1393 o a Sant Gregori l'any 1452, també es consideraven els molins de pastell, és a dir, les instal·lacions que permetien tractar aquesta planta per convertir-la en un producte per al tint de teles de llana.

55. Per a alguns aspectes del món del transport amb animals, encara pendent de moltes recerques, vegeu Pinto (2005).

56. Hi ha indicis d'aquesta forma d'organització del treball tèxtil a la Catalunya dels segles XIV i XV, és a dir, força abans dels models més tardans destacats tradicionalment per la historiografia modernista. Això no obstant, l'existència de fonts puntuals que l'il·lustren tan sols de manera bastant indirecta, dificulta valorar-ne l'abast.

57. Sobre la figura dels assalariats o jornalers agrícoles a la Corona d'Aragó de la baixa edat mitjana, pot veure's el que s'ha estudiat de manera prou exhaustiva per al cas del regne de València a Viciano (2018).

58. L'any 1391 a Quart quedaven exempts de pagar els menors de dotze anys que fessin messes o es lloguessin per llaurar.

59. Vegeu una síntesi sobre el treball femení a la Catalunya baixmedieval a Comas, Muntaner i Vinyoles (2018). Vegeu exemples sobre treball femení i, alhora, infantil a l'entorn de Girona a Soldevila (2010).

60. Entre altres treballs publicats sobre el joc en el marc i el període analitzats, vegeu Julià (1992).

residien en altres llocs però que hi tenien possessions.⁶¹ Malgrat aquest principi general, gairebé sempre hi havia uns quants exempts. Habitualment es tractava de persones que gaudien de privilegis estamentals, és a dir, nobles o eclesiàstics, així com altres col·lectius amb una condició jurídica especial i residents sobretot en les poblacions principals, com els jueus (sense anar més lluny, com se subratllava a Torroella l'any 1396). Aquests col·lectius, al capdavall, ja no formaven part de la contribució fiscal i la comunitat política local.⁶²

De tota manera, de vegades els documents que descriuen les característiques exactes de l'impost acordat assenyalen que hi ha altres perfils d'habitants del terme que n'estaven exempts de manera parcial o total. A tall de mostra, en el dotzè impulsat a Flaçà l'any 1393 s'indicava que tres veïns, Jaume Esteve, Guillem Castelló i el sastre Jaume Joer, no havien de tributar i es justificava el fet amb el simple argument que els esmentats, cap dels quals *a priori* era membre de l'estament militar o eclesiàstic, no pertanyien a la jurisdicció del lloc. En una línia similar, en el vintè pactat per la universitat de Madremanya l'any 1431 es preveïen unes quantes persones i institucions amb una consideració especial que els eximia de pagar les exaccions previstes. En primer lloc, no ho havien de fer els nobles Bernat Estruç i Pere de Millars pels cinc masos i altres explotacions menors que, en un nivell intermedi, tenien sota domini directe del monestir de Sant Daniel de Girona, a banda d'un mas específic la senyoria eminent del qual es trobava repartida entre el cenobi gironí esmentat i Pere de Millars mateix. El darrer, tanmateix, havia de contribuir per la fracció que li corresponia directament. No s'exigiria, en canvi, cap impost a Carles Fullà, remença de la comanda hospitalera de Sant Llorenç de les Arenes, mentre que al veí Antic Ferran se li garantia una contribució anual màxima de vint sous, al marge del que guanyés pels seus diversos negocis. Si ens trasllem a la parròquia de Salitja, on l'any 1437 s'impulsà el cobrament d'un divuitè, la taba corresponent assenyala que Margarida, esposa del local Francesc Bells, no havia de satisfer l'exacció prevista per les messes que fes (és a dir, pels rèdits de llogar-se per segar o espigolar), a la vegada que tampoc no havia de tributar Bernat Prat, un sabater que s'havia mudat a la parròquia i que se sobreentén que gaudia de les franquesses fiscals habituals en aquestes noves domiciliacions, sobretot quan pretenien atreure persones amb una certa qualificació professional.⁶³ La casuística arribava a nivells extrems en parròquies properes a la ciutat de Girona i on habitants d'aquesta tenien més possessions. Per exemple, en el dotzè implantat al terme de Palau-sacosta l'any 1414, cap dels ciutadans gironins que hi tenien propietats no havien de satisfer les exaccions previstes. Pocs anys després, a la parròquia veïna de Fornells, on la tinença de bastants masos i terres també pertanyia a persones residents a Girona o que gaudien de la condició de ciutadans i contribuents d'aquesta, el mosaic d'obligacions respecte del dotzè aprovat es mostrava encara més complex.

61. Tanmateix, és cert que l'impost podia destinar-se a cobrir inversions d'un col·lectiu restringit de veïns d'una parròquia, per la qual cosa la seva aplicació no afectava el conjunt d'habitants, sinó l'agrupació que s'hagués constituït. Això succeí, per exemple, a Sant Gregori l'any 1452, on un grup de tinentes de mas de la parròquia acordà imposar un dotzè per tal de pagar les sements que havien comprat endeutant-se de forma conjunta: AHG, Gi-09, vol. 47, s.f., 1452/11/11.

62. Sobre els dos últims col·lectius, vegeu respectivament Verdés (2013) i Morelló (2011: 294-317, 329-343).

63. Sobre aquesta darrera qüestió, entre d'altres estudis per ara d'abast eminentment local, vegeu Morelló (1999b).

En un altre ordre de coses, els impostos que analitzem tingueren una durada limitada i, per tant, un caràcter extraordinari. Dit d'una altra manera, si bé encara no ha estat possible buidar tota la documentació notarial disponible per a cadascun dels casos tractats, la mostra reunida ilustra que, malgrat que es podien recaptar exaccions sobre la renda en una mateixa localitat en diferents ocasions, tenien vigència tan sols en etapes ininterrompudes que anaven des d'un any fins a, com a molt, una dècada. Alguns dels casos en què s'implantaren aquests mecanismes durant més temps foren Madremanya amb un onzè vigent gairebé vuit anys entre 1385 i 1392, Quart amb un dotzè entre 1391 i 1397, Sant Martí Vell amb un onzè entre 1396 i 1402, la Pera amb un dotzè entre poc abans de 1411 i 1418, de nou Madremanya entre 1415 i 1422 i Foixà entre 1429 i 1437. Així mateix, entre les paròquies esmentades també apareixen algunes de les més recurrents entre les que optaren per la modalitat tributària que ens ocupa al llarg dels segles *xiv* i *xv*. Ens referim justament a Madremanya i Foixà (cadascuna) amb quatre etapes diferents d'aplicació d'un impost sobre la renda entre mitjan tres-cents i la fi de la centúria següent), així com Flaçà i Riudellots de la Selva (també amb quatre cadascuna). Així i tot, l'indret més esmentat en les fonts consultades és el castell de Cruïlles (amb nou). Cal destacar igualment els termes de Llagostera i Caldes de Malavella (i també puntualment Franciac), sota la jurisdicció dels Montcada i on per a l'etapa a cavall dels segles *xiv* i *xv* hi ha indicis reiterats del cobrament de redelmes que servien per pagar pensions als titulars de censals emesos per aquestes universitats mitjançant una estructura administrativa que comentarem més endavant.⁶⁴

Per altra banda, no s'ha de perdre de vista que, a pesar de la condició d'impost alternatiu que tenien aquestes exaccions durant el tercer quart del tres-cents, en algunes localitats s'endegaren mentre es continuaven repartint els tradicionals impostos sobre el patrimoni.⁶⁵ Així, a la vila de Palafrugell entorn de l'any 1376 hi havia en vigor simultàniament un vintè i una talla que tenien un objectiu comú: contribuir a una operació de permuta de la jurisdicció del burg de Sant Pere de Galligants entre l'abat d'aquest cenobi benedictí de la ciutat de Girona i el rei, a la qual hagueren de contribuir les universitats del braç eclesiàstic de la diòcesi.⁶⁶ Sigui com sigui, a diferència del que s'ha pogut resseguir en poblacions d'altres àrees de la Catalunya medieval, no hem trobat indicis del fet que aquests gravàmens sobre la renda analitzats poguessin evolucionar cap a tipologies fiscals híbrides, centrades de manera especial en productes agraris, cobrades sempre en espècie i, igual com els impostos directes sobre la riquesa, basant-se en registres amb declaracions o estimacions sobre les quals s'aplicaven les valoracions.⁶⁷

64. A tall de mostra per a aquests pagaments de rendes de les universitats de Llagostera i Caldes a censalers sobretot gironins o de Sant Feliu de Guíxols, vegeu AHG, Gi-10, vol. 39, f. 200v-201r, 1398/08/22; AHG, Gi-01, vol. 333 bis, f. 129r, 1406/12/16; AHG, Gi-01, vol. 376/377, s.f., 1418/12/06.

65. Per a l'exemple de Cervera, vegeu Verdés (2018: 422-434).

66. Sobre les particularitats d'aquest barri de la capital gironina, vegeu Guilleré (1993, vol. I: 99, 161-162).

67. Són els anomenats milenars que ha estudiat a fons J. Morelló per a Valls i Reus; vegeu Morelló (2001: 708-730)

La collecta: una nova oportunitat en el mercat dels arrendaments

Al marge d'un període de validesa limitat, els impostos sobre un conjunt molt ampli de guanys que analitzem eren percebuts per les autoritats corresponents gràcies a la intervenció de diversos agents.⁶⁸ Respecte dels productes agraris, hi ha referències al fet que els recaptadors podien percebre les taxes una vegada completada tota la collita, si bé sembla que el més habitual era que fossin informats i satisfets periòdicament dels diversos guanys o ingressos per tal d'evitar ocultacions o fraus.⁶⁹ Alhora, en funció de cada producte, l'entrega dels gravàmens corresponents es feia en moneda o en espècie. Aquest darrer era el procediment habitual que se seguia amb les collites de gra, la verema o altres productes agraris. Això també comportava, a semblança del que es coneix per al delme i altres censos en gra, que es designessin llocs per a l'entrega o el dipòsit de les càrregues corresponents.⁷⁰ A tall de mostra, a Cruïlles l'any 1391 s'acordà un desè i en la mateixa taba s'estipula on calia portar el raïm en funció del veïnat o la localització de la vinya dins del terme. De vegades s'estableix una distinció clara entre els cereals i els productes vinícoles, com, per exemple, a Flaçà l'any 1393, on es disposava que els contribuents havien de portar el raïm al lloc de la cellera o nucli urbà que indiquessin els recaptadors, mentre que havien de ser aquests darrers els que anessin per les eres i les cases a «ajustar lo gran».⁷¹ En relació amb això, en algunes tabes, com en la de Salitja de 1436, es remarca la importància del temps de la batuda i el fet que es pressuposava que els responsables de la collecta hi havien de ser presents; si no els era possible, es penalitzava severament el fet de retirar el gra de les eres i es designaven responsables per «estotjar-lo» en lloc segur.

Aquestes pràctiques, tanmateix, tenen lloc en un marc que n'acaba d'explicar el sentit: la gestió de l'impost normalment no anava a càrrec dels mateixos representants de la universitat que n'havien acordat les característiques, sinó que se'n cedia la responsabilitat a tercers. Això suposava o bé que n'encomanessin la percepció a uns recaptadors designats *ad hoc*, o bé, com documentem amb molta més freqüència, que arrendessin el dret (annex). En casos comptats (tan sols en un 5 % del total de la mostra), les actes reunides posen en relleu l'existència de llevadors *a priori* escollits pels mateixos prohoms del lloc. Per exemple, sembla que es procedí així a Madremanya l'any 1385 i, sobretot, als termes de Llagostera i Caldes de Malavella, en què tant l'any 1398 com l'any 1406 es fa referència a tot un

68. Resulta molt il·lustratiu el complex desplegament previst per a la collecta d'onzens i altres exaccions similars a la vila de Cervera al llarg del segle xv; vegeu Verdés (2018: 439-443). L'autor, de fet, planteja que les dificultats de recaptació en una població d'envergadura com la capital de la Segarra constituïren un dels principals factors a l'hora d'abandonar aquesta modalitat fiscal.

69. Per exemple, en el dotzè de Flaçà l'any 1393 o en el vintè de Torroella l'any 1396 s'esmenta explícitament aquesta obligació de passar comptes cada setmana amb els recaptadors i els arrendataris.

70. Sobre les anomenades cases del delme o punts d'emmagatzematge de les parts de collites que corresponien a diferents senyors feudals, en especial, als perceptors del delme, vegeu Mallorquí (2017: 91). També sobre els complexos mecanismes per repartir les fraccions de les collites corresponents a cada dret, vegeu Mallorquí (2020: 137-155).

71. A Palau l'any 1421 també s'aclaria que, si bé totes les contribucions per al dotzè s'havien de lliurar els diumenges a la plaça o al porxo de l'església, això no implicava el gra, que no es podia treure de les finques.

aparell de receptors del desè encapçalats per un tresorer, sense dependre de cap grup d'arrendataris. Al terme de Palau-sacosta l'any 1421 també consta de manera clara que es nomenaren directament uns llevadors.

Malgrat això, resulta més habitual documentar l'aplicació d'un d'aquests impostos o bé perquè se n'ha localitzat el contracte d'arrendament un cop completat el procés de subhasta, o bé arran d'altres esments més puntuals en què els adjudicataris de la collecta corresponent lliuren sumes als representants de la corporació o a creditors diversos de la universitat. Tal com també succeeix amb els impostos indirectes de viles i ciutats, els registres notariais no acostumen a incloure gaire detalls sobre els temptejos i les negociacions per aconseguir una oferta que resultés suficient per a l'administració local implicada. És per això, doncs, que les referències a les subhastes són molt vagues més enllà d'indicar esporàdicament la figura del pregoner que havia anunciat les condicions de la proposta. De fet, d'acord amb algun indici aïllat, l'adjudicació també podia concretar-se al marge de subhastes públiques i el concurs d'intermediaris especialitzats. Així es desprèn, per exemple, de la llicència concedida pel donzell Joan de Sant Feliu, tinent dels dominis del difunt Gilabert de Cruïlles després d'haver estat segrestats per l'Administració reial, als jurats i procuradors del castell de Cruïlles, en què els permetia designar representants per lluir censals i cancel·lar deutes, així com vendre, a través d'un corredor o sense, un desè durant tres anys.⁷²

Des d'un altre punt de vista, l'arrendament d'exaccions que gravaven un ventall ampli d'ingressos s'erigí en una variant més dins del mercat de rendes, en què les institucions públiques tingueren un paper cabdal i que durant les dècades centrals del segle XIV crequé oferint oportunitats d'inversió en molts indrets paral·lelament a la recaptació de drets senyorials.⁷³ Tal com ja insistiren recerques clàssiques sobre altres territoris, es tracta d'una dinàmica fonamental en les relacions camp-ciutat i en l'articulació de xarxes financeres que caldria abordar de manera conjunta.⁷⁴

Encara, doncs, que en aquesta anàlisi només ens fixarem en un àmbit concret d'un fenomen amb moltes més facetes, els casos recollits del bisbat de Girona en què se subhastà el dret a percebre desens, vintens o altres exaccions similars a canvi d'una certa quantitat, posen de manifest el següent. En primer lloc, es constata que el perfil predominant d'arrendatari era el de veí del mateix terme o lloc afectat per l'impost i, en un segon pla, el d'habitant de parròquies properes.⁷⁵ En aquesta línia, comprovem que l'onzè aprovat

72. AHG, Cr, vol. 11, s.f., 1398/05/21. Sobre aquesta etapa d'incerteses en les possessions dels Cruïlles de Peratallada, vegeu Reixach (2020b: 54-55).

73. Vegeu una primera aproximació a la vegueria de Girona que se centra en les imposicions municipals de la seva capital i les generalitats dels draps o les exaccions sobre la producció i el comerç de productes tèxtils recaptades per la Diputació del General en la collecta encapçalada per la mateixa ciutat, a Reixach (2018: 68-74, 152-220, 263-278). Malgrat això, caldria fer un esforç de recerca documental per intentar reconstruir millor els actors dels arrendaments de delmes, censos i altres drets diversos, tant d'institucions religioses com de senyors laics. Tenim dades disponibles per a alguns indrets de la demarcació des de finals del segle XIII fins a inicis del XVI, que permeten intuir la dimensió d'aquest mercat; vegeu Fariás (2009: 150-151), Lluch (2010), Marcó (2012), Lluch (2020).

74. Només a tall de mostra, vegeu Coulet (1988, vol. I: 288-296).

75. Sempre tenint en compte la provisionalitat de la mostra i el fet que no disposem d'informació detallada per a tots i cadascun dels casos, únicament en un 13,5 % dels indrets on documentem la implantació d'exaccions sobre la renda no

l'any 1383 per la universitat de Madremanya, després que diversos corredors cerquessin possibles interessats tant dins de la mateixa parròquia com a la ciutat de Girona, fou adjudicat als locals Bernat Vidal de Riusec, Jaume Gibert, Francesc Domingo de Millars i Berenguer Roca de Bevià, i als gironins Guillem I Portell, taverner, i Joan Padrés, mercader.⁷⁶ A Ultramort, l'any 1391, l'arrendament de l'onzè ordenat fou assumit per Pere Mercader, del mateix lloc, i Francesc Massot, sagristà de l'església propera de Ruplà. De manera similar, la collecta de l'any 1415 del dotzè de la parròquia de Sant Joan de Mollet anà a càrrec d'un collectiu format per Jaspert Oliba i Bernat Serra de Paret-rufí, Pere Reier, del mateix lloc de Mollet, i Ramon Guerau, de Madremanya.

Certament, encara que no sempre disposem de les fonts òptimes per comprovar-ho, el més freqüent és que l'adjudicació no fos assumida per una única persona, sinó per un petit grup unit per lligams que s'endevenen més o menys estrets. Hi ha només uns pocs casos que s'aparten d'aquesta tònica i que caldria indagar en cas de trobar-ne notícies complementàries. Un és el dotzè arrendat l'any 1378 per la corporació de Pedrinyà a Francesc Roig, escrivà de la tresoreria de l'infant Joan, i l'altre és el dotzè venut per la universitat de Flaça l'any 1393 i que fou comprat per Berenguer de Font, tresorer de la seu. Tot i que sembla que el darrer ho feu a títol particular, no hauríem de descartar que la transacció estigués vinculada als nombrosos drets que la institució catedralícia o el bisbe tenien en aquesta parròquia.⁷⁷ I és que en més d'una ocasió queda ben palesa la connexió entre la recaptació d'aquests impostos, amb què s'introduïen recàrrecs sobre altres exaccions precedents, i persones lligades als titulars de drets emfitèutics o jurisdiccionals dins del mateix territori. Un exemple en aquest sentit apareix a Púbol, on l'any 1424 constaven com a compradors del vintè que s'hi imposà Joan Figueró, batlle del castell, i Pere Bertran, un domèstic de la casa del cavaller Bernat de Campllong, senyor jurisdiccional del lloc.⁷⁸

Alhora, per bé que el radi geogràfic de participació en els arrendaments d'impostos sobre la renda fos bastant limitat, detectem que, com en altres mercats, els ciutadans de Girona intervingueren en diverses adjudicacions, sobretot en les comunitats situades dins

---

consta com a arrendatari un veí de la població o parròquia implicada. La tendència sembla clara. A les viles de Valls i Reus, en una gran majoria, eren també residents d'ambdues localitats els qui inverteixen en l'arrendament d'aquests impostos; vegeu Morelló (2001: 728-730).

76. La família Portell possiblement tenia diversos lligams amb la zona nord-est de les Gavarres. No en va, el mateix Guillem I Portell esdevingué per cessió d'un habitant de la parròquia de Sant Mateu de Montnegre el titular d'un censal emès per la universitat de Sant Martí Vell: AHG, Gi-10, vol. 33, s.f., 1389/03/05. Així mateix, un net de Guillem I Portell maridà al cap d'uns anys amb una filla del donzell Pere de Millars, domiciliat a Madremanya: AHG, Gi-10, vol. 51, s.f., 1407/04/12. Quant a Padrés, malgrat que no tenim cap índex especial de relació amb aquesta àrea més enllà d'haver venut algun cop teles a clients que n'eren, tal com veurem, l'any 1396 també formava part del grup de compradors de l'onzè ordenat a la parròquia de Sant Martí Vell: AHG, Gi-05, vol. 432, s.f., 1390/09/21.

77. Ens referim al conjunt del capítol de la catedral o de la mitra episcopal gironina, perquè, per exemple, qui rebia una part del delme de la parròquia pels volts de 1370 era l'ardiaca de Ravós de l'església de Girona; vegeu Mallorquí (2011b: 265).

78. Sobre Bernat de Campllong o de Corbera, fill de Pelegrí de Corbera, senyor del Far del Vallès i casat amb Margalida, filla i hereva de Jaume de Campllong i neta de Jaspert de Campllong, antic funcionari reial que obtingué la jurisdicció del castell de Púbol l'any 1368: AHG, Gi-01, vol. 385, s.f., 1422/09/17; AHG, Gi-01, vol. 391, s.f., 1423/09/21.

de la batllia o més properes a la capital gironina.⁷⁹ En una escala menor segurament ho feren els vilatans d'altres localitats amb certa influència en el seu entorn, per bé que ara per ara no en tenim prou informació.⁸⁰ Centrant-nos en la capital de la diòcesi, ja hem vist el cas del 1383 de Madremanya, on el grup arrendatari incloïa dos ciutadans de Girona. Just a la parròquia del costat, Sant Martí Vell, en l'onzè vigent entre 1396 i 1402 també apareixen tres gironins, els mercaders Bernat Teixidor i Joan Padrés i el taverner Francesc Ros, acompanyats d'un habitant del lloc. En la mateixa àrea, l'adjudicatari del dotzè venut a la Pera entre aproximadament l'any 1411 i el 1418 era el prominent patrici Ramon I Sampsó.⁸¹ A Fornells, l'any 1431, acompanyava dos veïns del terme l'hostaler de la ciutat de l'Onyar Martí Lloberes, mentre que, menys d'una dècada abans, l'únic arrendatari que consta a la documentació és el cirurgià gironí Jaume Rourell.

L'esment d'un únic inversor no és, però, el més freqüent. Insistim que la majoria d'arrendaments foren empreses de col·lectius més o menys nombrosos. És per això que es troben evidències de pactes entre els compradors o coarrendataris per repartir-se quotes de participació i futurs beneficis. Lògicament, això succeeix sobretot en relació amb poblacions de certa entitat, en què el volum del negoci fiscal també havia de ser superior. A tall de mostra, l'any 1391 Guillem Amalric i Joan Salvà, de la Bisbal, compraren conjuntament el vintè impulsat per la universitat del terme i, transcorreguts uns mesos, el segon traspassà al primer la seva part de la inversió.⁸² A la vila de Palafrugell participaren en el vintè arrendat l'any 1375 el teixidor local Pere Andreu i dos veïns seus, Bernat Bou i Guillem Carles, amb qui pactà la renúncia als rèdits esperats de certs gravàmens del conjunt de l'impost a canvi d'una compensació. També en aquesta localitat, al llarg del darrer terç del segle XIV, s'entreveuen fraccionaments de l'import promès a les autoritats municipals. Per exemple, s'hi esmenten els anomenats «vintaners», individus que es dedueix que tenien cadascun una part concreta de l'arrendament, al mateix temps que afloren mecanismes interns de cessions i revendes de les participacions.⁸³

79. Sobre el paper dels prestadors de la capital gironina en el mercat del crèdit a curt termini, així com en els circuits de compravenda de productes tèxtils i excedents agrícoles, en especial a propòsit dels dos primers terços del segle XIV, vegeu Guilleré (1993, vol. 1: 390-409) i Sales (2011).

80. Encara que en un context convuls com era el de la Guerra Civil catalana, el col·lectiu d'arrendataris d'un vintè imposit a Vilabertran l'any 1468 tenia un inversor de Lladó i dos altres que procedien, respectivament, de Vilanant i Vilafant, però que residien a la vila de Figueres. De manera similar, entre els inversors del redelme que es recaptava a Sant Climent Sescebes l'any 1390 hi havia un mercader de Peralada, capital i nucli urbà preponderant del vescomtat de Rocafort, un habitant de la parròquia d'aquesta vila i dos més del terme proper de Vilartolí.

81. La intervenció en la recaptació d'aquell impost sobre la renda a la Pera constituïa tan sols una més de les nombroses operacions financeres, la majoria de més envergadura, en què Sampsó estigué implicat, això és, l'arrendament de drets del General de Catalunya i d'imposicions del municipi de Girona; vegeu Reixach (2018: 205-207). És probable, a més, que la participació al terme de la Pera no fos casual: un avantpassat (segurament el pare de Ramon I Sampsó) rebia una quarta part del delme de la parròquia de Sant Isidor de la Pera i de la seva sufragània de Púbol pels volts del 1370, i el fill i hereu del mateix Ramon I, Ramon II, l'any 1440 reconeixia que continuava com a titular de la fracció que degueren anar heretant diverses generacions de la família; vegeu Mallorquí (2011b: 266) i AHG, Gi-01, vol. 421, s.f., 1440/04/15.

82. AHG, LB, vol. 1479, f. 50v, 1391/08/18.

83. AHG, Pf, vol. 494, s.f., 1375/03/23 i 1375/09/26; AHG, Pf, vol. 495, s.f., 1375/11/30 i 1376/02/12.

Igualment s'han localitzat traspassos de drets sobre l'adjudicació a persones externes en els pactes inicials com una forma de lucre dins d'un mercat secundari de drets, en el qual, és clar, podrien servir alhora com a actiu financer per a transaccions diverses. Un dels exemples més il·lustratius té a veure amb el dotzè cobrat a la parròquia de Riudellots de la Selva des de 1411 fins tres anys després. Arran de la defunció d'un dels arrendataris, el flassader gironí Joan Carbonell, el tutor dels hereus d'aquest revengué al mercader i conciudadà seu Joan Casafranca la fracció dins de la concessió pel preu de cinc lliures i amb el compromís exprés de continuar pagant els interessos i lluir un censal que els fills pubills del difunt prestaven a l'argenter Berenguer Sabater.⁸⁴

Com en qualsevol altre negoci similar, no faltaren els malentesos entre les administracions i els adjudicatariis o entre els mateixos implicats, els quals, com hem apuntat, podien estar units per lligams previs, però no forçosament.⁸⁵ Ho observem en un conflicte que es registra a Cervià pels volts del 1416. D'acord amb diversos assentaments notariais aïllats, la universitat d'aquesta parròquia l'any 1414 havia venut la col·lecta d'un dotzè a Guillem Gil de Gaüsses i Ramon Mateu de Medinyà, per al qual havien acordat un preu que havien de satisfer a mitges. Al cap d'un temps, però, Mateu denuncià que, tot i que havia pagat sempre la seva part de l'adjudicació, els pròcers o representants de la comunitat havien intentat prendre-li violentament els fruits que havia col·lectat des de l'inici de la recaptació de l'impost davant del fet que la corporació no anava cobrant totes les xifres convingudes. Hagué d'insistir que ell havia complert amb l'obligació bàsica del contracte d'arrendament i que, a més, també podia acreditar amb documentació notarial que ja havia liquidat algunes quotes. Admetia, però, haver-ho fet al marge del seu company en l'operació, el qual potser no havia respectat els terminis a l'hora de lliurar les seves fraccions del preu. Tot i que desconeixem el desenllaç de l'afer, sembla que Mateu efectivament havia aconseguit que Guillem Gil reconegués que només ell era morós pel que li pertocava i li signés una carta d'indemnitat que el deslliurava de les obligacions pendents. Amb aquest aval pretenia continuar recaptant el desè.⁸⁶

Certament, els retards a l'hora d'abonar els imports acordats en l'adjudicació d'imposos sobre la renda, com també es registra de vegades a propòsit de les imposicions de viles i ciutats, no constituïen casos aïllats. És per això que algunes comunitats hagueren de concertar fins i tot algun préstec per tal d'avançar-se a les entregues dels arrendataris o col·lectors de les exaccions corresponents. Això es constata al terme de la vila de Peratallada l'any 1405, els jurats de la qual, secundats per altres representants locals, contragueren un deute de vint-i-dues lliures amb el jueu de la mateixa localitat Vidal Bonet i, per tal de garantir-li el retorn del préstec, li cediren els drets sobre la promesa de pagament feta per

84. AHG, Gi-02, vol. 114, f. 311r-v, 1412/07/26.

85. Això és un detall significatiu que s'ha intentat destacar en alguns estudis sobre els negocis vinculats a les administracions. S'ha plantejat, fins i tot, que de vegades aquests contribuïen a travar vincles entre persones que abans de signar l'operació no mantenien pràcticament lligams; vegeu Reixach (2018: 198-201). A tall de mostra per al cas de la Corona de Castella, objecte d'importants estudis en els darrers anys, vegeu Ortego (2014).

86. AHG, Gi-10, vol. 63, d.s. 1415/09/15 i 1416/10/22.

un dels mateixos jurats que assumí a títol particular el preu del desè de Canapost, entre altres quantitats que es devien a la universitat.⁸⁷

Possibles problemes al marge, l'adjudicació del dret que cedia la universitat, normalment a través d'una subhasta, permetia als arrendataris cobrar directament totes les taxes considerades, a canvi tan sols de satisfer un import fix a la corporació. És per això que la principal funció d'aquests individus era la d'organitzar-se per assegurar la recaptació dels diversos gravàmens. Tanmateix, anomenats deseners o vinteners en alguns indrets en funció de la tipologia precisa de l'exacció, les seves obligacions podien anar més enllà de la simple collecta a canvi d'un preu tancat. I és que els contractes que signaven, els objectius dels quals, com ja hem dit, sovint anaven lligats al deute censal, podien portar-los a assumir personalment l'obligació de pagar els interessos o les pagues pendents de títols emesos pel municipi o, fins i tot, l'obligació de redimir-los. De resultes d'això, en algunes de les tabes conservades també s'inclou, després de detallar-se les taxes aprovades i altres condicions del procediment de collecta, un llistat dels pagaments que calia fer a partir del que els llevadors anaven obtenint, és a dir, entregues a creditors o beneficiaris de la universitat corresponent, sobretot titulars del deute contret per aquesta. Un dels millors exemples és el del vintè acordat a la universitat del terme de Palafrugell l'any 1375, per bé que també trobem relacions d'aquesta mena en una exacció de Gualta del 1395, en què constava un censaler que havia de ser rescabalat de pagues cessades abans de lluir-ne la renda i un altre creditor a qui només pertocaven endarreriments. En aquesta mateixa línia, veiem, per exemple, que el comprador del desè licitat a Canapost l'any 1405 en el marc d'una operació conjunta de totes les entitats que conformaven el terme castral de Peratallada, prometia als jurats d'aquesta vila de pagar els endarreriments acumulats amb diversos creditors que posseïen censals sobre la universitat, al jueu de Girona Bonet Vidal (probablement pel préstec de certes quantitats en la línia del cas esmentat abans) i al local Arnau de Puig, a qui es devien vuit florins per una raó sense determinar.⁸⁸ Encara és més habitual, tal com hem explicat per al cas de Llagostera i Caldes de Malavella, on els representants locals designaren directament els recaptadors, trobar èpoques en què censalers reconeixen haver cobrat pensions de mans dels que s'havien aconseguit la collecta de desens, vintens i similars.

Aquesta vinculació que s'acabava establint entre els arrendataris de l'impost i els creditors de la universitat que l'havia impulsat, de vegades s'allarga en el temps, sobretot en contractes en què es preveia una vigència considerable. En dona fe un dotzè començat a percebre a la parròquia de Fornells l'any 1436 i amb previsió d'expirar al cap de nou anys. N'esdevingueren adjudicatari els paraires Pere Jutglar, Jaume Miralpeix i el mercader Feliu Miralpeix, segurament acompanyats per altres ciutadans de Girona. L'any 1441, quan ja s'havia superat l'equador de la collecta, Blanca, la vídua de Joan Vinyoles, hereu, al seu torn, de Guillem, fill intestat d'ambdós, tenia certes obligacions amb Caterina, una fillastra de Guillem casada amb Jaume de Bóixols, llicenciat en lleis de Perpinyà, amb motiu de

87. AHG, Pt, vol. 203, s.f., 1405/11/25.

88. AHG, Pt, vol. 203, s.f., 1405/07/21.

la constitució del dot. Per tal d'evitar possibles litigis, li entregà els drets sobre 285 lliures del que li faltava cobrar de l'arrendament de l'esmentat dotzè de Fornells, tenint en compte que una part ja s'havia assignat a altres deutes del traspassat Guillem Vinyoles. Un any després encara continuava en vigor l'exacció i ja era directament l'esposa de Bóixols qui, a través del seu marit, rebia d'un altre arrendador del dotzè l'entrega deguda per la festa de Sant Miquel i que li havia estat cedida.

L'activitat d'aquests arrendataris de vegades acabava conduint-los, doncs, a realitzar veritables operacions financeres. Tant és així que en algunes poblacions el col·lectiu d'arrendataris s'arribà a endeutar per satisfer les obligacions contretes. És almenys el que s'hauria d'interpretar d'un exemple de Calonge del 1388 en què un ampli col·lectiu format per habitants de Calonge, Palamós i Vila-romà involucrats en la percepció del desè del primer terme, vengueren fins a tres censals morts i obtingueren un capital global de 2.500 sous. Mesos més tard, tornava a ser un apoderat del mateix grup qui signava un debitori a favor de Vidal Bonet, jueu de la Bisbal, per un mutu orientat als negocis (l'esment no va més enllà d'aquesta forma genèrica) del desè de Calonge.⁸⁹

De tota manera, també s'observa la possibilitat que es creés una estructura diferent en la recaptació de l'impost i, amb més control per part de l'administració local o dels prohoms de la comunitat, no haguessin de ser directament els arrendataris els que operessin com a veritables financers. En realitat, el protocol exacte variava segons la comunitat. Per exemple, a Flaçà l'any 1399 s'arrendà un dotzè amb l'objectiu de finançar la cancel·lació d'un deute censal. L'arrendatari, el mercader gironí Bonanat Cerir, lliurà al síndic de la universitat diverses quantitats de moneda (en concret, seixanta florins d'or d'Aragó i deu timbres d'or del regne de França) i aquest es comprometé a invertir-les en el termini de quinze dies en la lluitació d'una renda que posseïa un individu de Sant Llorenç de les Arenes que tenia el cognom Carrera.

En altres indrets es designaren receptors dels drets i, per tant, responsables dels pagaments corresponents. D'aquesta manera es procedí, per exemple, a Gualta l'any 1368 amb un vintè que havia de durar un any. S'arrendà a dos veïns, però el preu fixat de setanta-quatre lliures i deu sous l'haurien d'entregar ells mateixos a dos altres habitants de la població, els quals actuarien de receptors amb la potestat que els atorgava el propi instrument notarial. Els dos darrers acabarien essent els qui s'ocuparen de redimir un violari de mil sous de capital de dos censalers de Torroella de Montgrí.⁹⁰ En general, doncs, més enllà que els representants locals haguessin encomanat la recaptació dels gravàmens que ens ocupen a persones de confiança o l'haguessin arrendat, es detecta sovint que l'interès dels creditors per assegurar-se'n el control conduí a l'establiment de dispositius de collecta i gestió força complexos.⁹¹

89. AHG, LB, vol. 9, f. 45r, 1388/11/24, i 51v, 1389/06/03.

90. AHG, To, vol. 581, s.f., 1368/12/18.

91. S'han estudiat bé per a altres comunitats de Catalunya del període, com a la baronia de la Llacuna; vegeu Morrelló (2008: 169-178, 239-244). A propòsit de les administracions creades de manera especial per al cobrament de pensions per part de titulars de censals que residien fora dels municipis deutors, vegeu Verdés (2004: 124-138, 209-217).

Consideracions finals

Aquest estudi d'una mostra de gairebé un centenar de casos d'implantació dels anomenats genèricament impostos sobre la renda al nord-est de Catalunya durant l'etapa compresa entre mitjan segle XIV i finals del segle següent, tenia el simple propòsit de contribuir a les investigacions sobre una modalitat fiscal sobre la qual potser no s'ha insistit prou i que afectà de ple el món agrari anterior al set-cents. Després de les recerques que se'ls havia dedicat, s'havia pogut intuir la seva difusió entre viles i altres poblacions de dimensions molt menors. Els exemples reunits per a l'àrea de Girona confirmen, doncs, que tant localitats amb certa envergadura demogràfica com termes i parròquies amb un poblament més aviat escàs i dispers, i alhora amb un caràcter eminentment rural, optaren per aquestes exaccions que gravaven un ampli ventall d'ingressos i que es presentaven com una mena de tercera via paral·lelament als tradicionals impostos directes centrats en el patrimoni i als impostos indirectes sobre el consum i la circulació de productes consolidats en els principals nuclis urbans.

Encara que, com s'ha insistit, caldria una anàlisi molt més sistemàtica de les característiques de cadascun dels gravàmens, els elements en què pretenien incidir (en què pretenien incidir els gravàmens) d'acord amb els plecs de condicions que es conserven gràcies als contractes notariais d'arrendament, així com als mateixos mecanismes de recaptació, resulten reveladors en diversos sentits. En primer lloc, posen de manifest, amb un grau de detall que malauradament les fonts conservades per als segles baixmedievals no sempre ofereixen, la diversitat d'activitats desenvolupades i les fonts d'ingressos que existien no només en petites viles, sinó també en comunitats en què la pràctica totalitat dels seus membres eren pagesos.⁹² Redelmes, desens i similars havien de repercutir en modalitats bàsiques d'activitat agropecuària, però també en certs cultius especialitzats, la ramaderia d'orientació comercial, l'apicultura i el treball al bosc. Alhora, en moltes comunitats es preveïen guanys per tasques lligades, sobretot, a la producció tèxtil i, en menor manera, a la pell, a més d'altres manufactures amb una implantació potser més local, com la terrissa. I a això cal afegir que els habitants d'aquests indrets, tant els homes com les dones, podien obtenir ingressos per contractes temporals en fases diverses del treball agrícola i en el servei domèstic, a banda de comerciar amb mercaderies variades i operar en els mercats immobiliaris i del crèdit. Tot plegat, per tant, alerta sobre el potencial i el dinamisme econòmic de les àrees rurals durant el període que ens ocupa.⁹³

92. No és casualitat que un dels autors que ha documentat aquesta modalitat tributària en indrets de la Provença des-taqués que qualsevol d'aquests impostos «obère le travail, non la richesse agraire, et c'est au passage une petite fenêtre ouverte sur le monde du travail, celui des métiers qui apparaît par ailleurs très peu, et c'est surprenant, dans la documentation»; veg. Grava (1979: 162).

93. Una circumstància indestriable dels nivells de vida i de consum registrats entre la població d'aquestes comunitats eminentment pageses i amb independència, és clar, de llur condició jurídica; vegeu Marcó (2008) i Orti i To (2014).

Respecte de la collecta de les diverses exaccions, comptant que normalment foren arrendades, ilustra, de manera general, els fluxos financers que unien camp i ciutat.⁹⁴ D'entrada, mostra la integració dels dos àmbits en el mercat de rendes o d'arrendament d'ingressos de corporacions i administracions dins d'un context més ampli d'intercanvis i relacions. Per bé que l'estat actual de les recerques no permet anar més enllà d'esbossar algunes hipòtesis, caldria examinar conjuntament el paper de la població local en l'arrendament d'impostos sobre la renda en les comunitats en què residien i el de la intervenció d'agents financers d'altres procedències, bé d'una parròquia veïna, bé de nuclis urbans més allunyats que exercien una certa capitalitat sobre una regió concreta. ¿En ambdós casos els inversors s'interessaven pels arrendaments pel simple propòsit de lucrar-se amb la diferència entre el que recaptaven i el preu que prometien lliurar a les autoritats? ¿Hi havia alhora un gran interès per captar excedents agrícoles (com hem mostrat, una proporció important del que reunien els col·lectors) o, en canvi, prevalien els ingressos en moneda, entre un ventall més ampli de motivacions complementàries o, fins i tot, interessos creats?⁹⁵ Com s'articularen els grups d'arrendataris d'aquests nous impostos amb senyors o perceptors de delmes, senyors directes de masos i possessions i altres beneficiaris de renda agrària, al costat de batlles i agents similars integrats en un sistema que arrencava de molt abans?

Tots aquests interrogants només es podran intentar respondre amb anàlisis de conjunt de la xarxa que formaren ciutats, viles, parròquies, veïnats i masos a la Catalunya de la baixa edat mitjana. Justament les modalitats d'impost aparegudes a mitjan segle XIV que esdevenien un recàrrec sobre elements ja gravats per rendes preexistents i que s'estenien, alhora, sobre formes d'ingrés molt diverses demostren que fenòmens decisius viscuts durant aquest període com és el cas del gran desenvolupament de la fiscalitat i les finances travessaren tot el conjunt del territori. I, a més, implicaren un espectre molt ampli de la societat que no es limità als estaments privilegiats o a les elits urbanes.

Bibliografia citada

- ALANYÀ ROIG, Josep (1999). «Les finances municipals a la Terra Alta. Béns patrimonials, ingressos i despeses (s. XIV-XVIII)». Dins Josep SERRANO DAURA (coord.). *El territori i les seves institucions històriques: Actes, Ascó, 28-30 novembre 1997*. Vol. 2. Barcelona: Fundació Noguera, p. 617-655.
- BADOSA COLL, Elisa (1990). «Endeutament collectiu i desaparició de béns comunals a Catalunya a la segona meitat del segle XVIII», *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, núm. 10, p. 51-66.

94. Una relació sempre complexa que s'hauria d'evitar de reduir a la tesi clàssica del caràcter parasitari dels inversors urbans; vegeu Cuadrada (1990-1991) i Garcia-Oliver (2003).

95. Vegeu, sobre la importància dels excedents agraris, el que ja ha estat plantejat pels que acumulaven algunes grans institucions eclesiàstiques; Benito (2010). A propòsit del paper que tenien aquests excedents en relació amb la venda a crèdit de draps al sud de la ciutat de Girona, vegeu Sales (2011).

- BENITO MONCLÚS, Pere (2010). «Del castillo al mercado y al silo. La gestión de la renta cerealista de la Almoína de Barcelona en la castellanía de Sitges (1354-1366)», *Historia Agraria*, núm. 51, p. 13-44.
- BERENQUER GALINDO, Antonio (1998). *Censal mort. Historia de la deuda pública del concejo de Fraga (siglos XIV-XVIII)*. Fraga: Instituto de Estudios Altoaragoneses / Ayuntamiento de Fraga.
- BRINGUÉ PORTELLA, Josep Maria (1992-1993). «Redelme, quèstia i llibertats camperoles al comtat de Pallars (segles XIV-XV)», *Collegats. Anuari del Centre d'Estudis del Pallars*, núm. 6, p. 99-124.
- COMAS, Mireia; MUNTANER, Carme; VINYOLÉS, Teresa (2008). «Elles no només filaven: producció i comerç en mans de dones a la Catalunya baixmedieval», *Recerques*, núm. 56, p. 19-45.
- COULET, Noel (1988). *Aix en Provence: espace et relations d'une capitale (milieu XIVe s. – milieu XVe s.)*. 2 vols. Aix de Provença: Université de Provence, 1988.
- CUADRADA MAJÓ, Coral (1990-91). «Sobre les relacions camp-ciutat a la baixa edat mitjana: Barcelona i les comarques de l'entorn», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, núm. 11-12, p. 161-185.
- DANTÍ RIU, Jaume (1988). «La hisenda municipal com a reflex de la conjuntura econòmica. Un exemple de la Catalunya prelitoral: Granollers i el Vallès Oriental als segles XVI i XVII». Dins *Fiscalitat estatal i hisenda local (ss. XVI-XIX). Funcionament i repercussions locals*. VI Jornades d'Estudis Històrics Locals. Palma: Institut d'Estudis Balearics, p. 233-244.
- DUBOIS, Henri (1997). «Les fermes du vingtième à Dijon à la fin du XIV siècle. Fiscalité, économie, société». Dins *L'argent au Moyen Âge: XXVIIIe Congrès de la S. H. M. E. S. Paris*: Publications de la Sorbonne, p. 159-171.
- FARIAS ZURITA, Víctor (2009). *El mas i la vila a la Catalunya medieval: Els fonaments d'una societat senyorialitzada, segles XI-XIV*. València: Publicacions de la Universitat de València.
- FELIU MONFORT, Gaspar (1990). *El funcionament del règim senyorial a l'edat moderna. L'exemple del Pla d'Urgell*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.
- FERRER MALLOL, Maria Teresa (1970-71). «El patrimoni reial i la recuperació dels senyorius jurisdiccionals en els estats catalano-aragonesos a la fi del segle XIV», *Anuario de Estudios Medievales*, núm. 7, p. 351-491.
- FONT RIUS, Josep M. (1945-46). «Orígenes del règimen municipal de Cataluña». Dins Josep M. FONT RIUS, *Estudis sobre els drets i institucions locals en la Catalunya medieval*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 1985, p. 281-560 [treball original de 1945-1946].
- FURIÓ DIEGO, Antoni (2002). «La dette dans les dépenses municipales». Dins Denis MENJOT i Manuel SÁNCHEZ MARTÍNEZ (coords.). *La fiscalité des villes au Moyen Âge*. Vol. 3, *La redistribution de l'impôt*. Tolosa: Privat, p. 321-350.
- FURIÓ DIEGO, Antoni (2017). «Los mercados rurales en la Corona de Aragón». Dins Germán NAVARRO ESPINACH i Concepción VILLANUEVA MORTE (coords.). *Industrias y mercados ru-*

- rales en los reinos hispánicos (siglos XIII-XV)*. Murcia: Sociedad Española de Estudios Medievales, p. 175-202.
- GARCIA-OLIVER, Ferran (2003). «La ciutat contra el camp en la tardor medieval». Dins Miquel BARCELÓ, Gaspar FELIU, Antoni FURIÓ, Marina MIQUEL i Jaume SOBREQÜÉS (eds.). *El feudalisme comptat i debatut: Formació i expansió del feudalisme català*. València: Publicacions de la Universitat de València, p. 539-558.
- GAUTHIER-ZIEGLER, Gilette (1935). *Histoire de Grasse au Moyen Âge: depuis les origines du consulat jusqu'à la réunion de la Provence à la Couronne (1155-1482)*. Paris: Picard.
- GIFRE RIBAS, Pere (1995). «Universitats endeutades i fiscalitat comunitària. Les universitats del comtat d'Empúries, 1659-1705», *Recerques*, núm. 33, p. 53-75.
- GRAVA, Yves (1979). «Fiscalité, organisation de la société et répartitions des pouvoirs en Provence: Martigues au XIVe siècle». Dins *Études sur la fiscalité au Moyen Âge, Actes du 102 Congrès National des Sociétés Savantes. Limoges, 1977, vol. 1*. Paris: Bibliothèque Nationale, p. 151-169.
- GUILLERÉ, Christian (1993-1994). *Girona al segle XIV*. 2 vols. Girona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- JULIÀ VIÑAMATA, Josep Ramon (1993). «Jocs de guerra i jocs de lleure a la Barcelona de la baixa edat mitjana», *Revista d'Etnologia de Catalunya*, núm. 1, p. 17-23.
- LALIENA CORBERA, Carlos (2014). «El impacto del impuesto sobre las economías campesinas de Aragón en vísperas de la Unión (1277-1283)». Dins Monique BOURIN, François MENANT i Lluís TO FIGUERAS (coords.). *Dynamiques du monde rural dans la conjoncture de 1300: échanges, prélèvements et consommation en Méditerranée occidentale*. Roma: École Française de Rome.
- LALIENA CORBERA, Carlos (coord.) (2016). *Matarranya, gentes y paisajes en la Edad Media*. Vallderoures: Comarca del Matarranya-Grupo CEMA.
- LLUCH BRAMON, ROSA (2010). «La renta de la tierra de una parroquia gerundense (siglos XIV y XV)», *Edad Media. Revista de Historia*, núm. 11, p. 235-262.
- LLUCH BRAMON, ROSA (2020). «Leasing the Seigneurial Rents: Remences as Lessees in Girona (14th-15th Centuries)», *Imago temporis: Medium Aevum*, núm. 14, p. 323-335.
- LLUCH BRAMON, ROSA; MALLORQUÍ GARCIA, Elvís (2003). «Els masos a l'època medieval: orígens i evolució». Dins Rosa CONGOST, Gabriel JOVER i Giuliana BIAGIOLI (curs.). *L'organització de l'espai rural a l'Europa mediterrània: Masos, possessions, «poderi»*. Girona: CCG edicions, AHRG - CRHR de la Universitat de Girona, p. 37-64.
- LEGUAY, Jean-Pierre (1981). *Un réseau urbain au Moyen Âge: les villes du duché de Bretagne aux XIVème et XVème siècles*. Paris: Librairie Maloine.
- MALLORQUÍ GARCIA, Elvís (2010). «Masos agraris o ramaders? El cas de Cruïlles i Sant Cebrià dels Alls a la primera meitat del segle XIV». Dins Jordi BOLÓS, Antonieta JARNÉ i Enric VICEDO (coords.). *Família pagesa i economia rural: VIIè Congrés sobre Sistemes Agraris, Organització Social i Poder Local*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, p. 169-199.
- MALLORQUÍ GARCIA, Elvís (2011a). *Parròquia i societat rural al bisbat de Girona, segles XIII-XIV*. Barcelona: Fundació Noguera.

- MALLORQUÍ GARCIA, Elvis (2011b). *El Llibre Verd del bisbe de Girona (1362-1371)*. Girona: Diputació de Girona.
- MALLORQUÍ GARCIA, Elvis (2016). «Novals i conreu de nous productes agraris al bisbat de Girona, segles XIII-XIV», *Estudis d'Història Agrària*, núm. 28, p. 65-87.
- MALLORQUÍ GARCIA, Elvis (2017). *El delme*. Girona: Diputació de Girona / Obra Social la Caixa (Quaderns de la Revista de Girona, 186).
- MALLORQUÍ GARCIA, Elvis (2020). «La recaptació i el repartiment del delme a la Catalunya vella. El cas del bisbat de Girona, segles IX-XIV». Dins Elena CATALÁN MARTÍNEZ, Gabriel JOVER AVELLÀ, Enrique LLOPIS AGELÁN (eds.). *El delme com a font per a la història rural*. Girona: Associació d'Història Rural, p. 117-165.
- MARCÓ MASFERRER, Xavier (2008). «La diferenciació pagesa a la Catalunya baixmedieval: la revisió del cas de la vall d'Aro», *Estudis d'Història Agrària*, núm. 21, p. 125-149.
- MARCÓ MASFERRER, Xavier (2012). «La gestión de las rentas señoriales y las élites financieras del nordeste catalán: Sant Feliu de Guíxols y el valle de Aro en el siglo XV». Dins Ángel GALÁN i Ernesto GARCÍA FERNÁNDEZ (eds.). *En busca de Zaqueo: los recaudadores de impuestos en las épocas medieval y moderna*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, p. 223-243.
- MARTÍNEZ GIRALT, Alejandro (2018). «Bernat IV de Cabrera y la financiación de las compras de los castillos de Palafolls y Blanes (1382- ca. 1400)». Dins Pere ORTI, Jordi MORELLÓ i Pere VERDÉS (eds.). *Renda feudal i fiscalitat a la Catalunya baixmedieval*. Madrid: CSIC, p. 529-552.
- MATEOS ROYO, José Antonio (2006). «Control público, hacienda municipal y mercado agrario en el reino de Aragón durante los siglos XVI y XVII», *Hispania*, núm. LXVI/223, p. 547-582.
- MIRÓ BALDRICH, Ramon (1996). «Pagar deutes, posar nous impostos. La riquesa dels insolvents poderosos», *Miscel·lània d'estudis. Economia, vida i societat. Quaderns de «El pregoner d'Urgell»*, núm. 9, p. 13-36.
- MICHAUD-FRÉJAVILLE, Françoise (2002). «L'impôt du vingtième des blés levé par Jean de Berry, à la fin du XIV e siècle, le cas berrichon». Dins *L'impôt au Moyen Âge. L'impôt public et le prélèvement seigneurial fin XIIIe-début XVIIe siècle. Colloque tenu à Bercy 14-16 juin 2000*. Vol. III, *Les techniques*. París: Comité pour l'Histoire Économique et Financière de la France, p. 703-717.
- MORELLÓ BAGET, Jordi (1996). «La problemàtica d'un impost a finals del segle XIV: la imposició de l'onze a Valls el 1394», *Miscel·lània de Textos Medievals*, núm. 8, p. 249-282.
- MORELLÓ BAGET, Jordi (1997). «Els impostos sobre la renda a Catalunya: redelmes, onzens i similars», *Anuario de Estudios Medievales*, núm. 27, p. 903-968.
- MORELLÓ BAGET, Jordi (1999a). «L'impôt sur le revenu en Catalogne: «redelmes», «onzens» et taxes similaires». Dins Denis MENJOT i Manuel SÁNCHEZ (coords.). *La fiscalité des villes au Moyen Âge (Occident méditerranéen)*. Vol. 2, *Les systèmes fiscaux*. Tolosa: Privat, p. 373-397.
- MORELLÓ BAGET, Jordi (1999b). «Veïnatge i exempció fiscal a Valls. A propòsit de les franqueses atorgades als segles XIV i XV», *Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp*, núm. 36, p. 41-75.

- MORELLÓ BAGET, Jordi (2008). *Fiscalitat i deute públic en dues viles del Camp de Tarragona: Reus i Valls, segles XIV-XV*. Barcelona: IMF-CSIC.
- MORELLÓ BAGET, Jordi (2008). *Municipis sota la senyoria dels creditors de censals: La gestió del deute públic a la baronia de la Llacuna (segle XV)*. Barcelona: Fundació Noguera.
- MORELLÓ BAGET, Jordi (2009). «Així com de bons vassalls se pertany». El endeudamiento censal de las villas del Camp de Tarragona al Servicio de la Mitra (finales del siglo XIV)». Dins Manuel SÁNCHEZ (ed.). *La deuda pública en la Cataluña bajomedieval*. Barcelona: CSIC, p. 259-307.
- MORELLÓ BAGET, Jordi (2011). «En torno a la presión fiscal sobre las aljames de judíos de Tarragona. Del pago de subsidios a la contribución en “coronatges” y “maridatges”», *Sefarad*, núm. 71/2, p. 293-348.
- MORELLÓ BAGET, Jordi (2019). «Fiscalitat i agricultura: la configuració agrària del Camp de Tarragona a la llum d'algunes fonts fiscals baixmedievales». Dins Florent GARNIER, Armand JAMME, Anne LEMONDE i Pere VERDÉS PIJUAN (eds.). *Cultures fiscals en Occident du Xe au XVIIe siècle. Études offertes à Denis Menjot*. Tolosa: Presses Universitaires du Midi, p. 243-251.
- NAVARRO ESPINACH, Germán (2017). «Los sectores punta de la industria rural en la Corona de Aragón: azúcar, textil y otros». Dins Germán NAVARRO ESPINACH i Concepción VILLANUEVA MORTE (coords.). *Industrias y mercados rurales en los reinos hispánicos (siglos XIII-XV)*. Murcia: Sociedad Española de Estudios Medievales, p. 175-202.
- ORTEGO RICO, Pablo (2014). «Alonso Gutiérrez de Madrid y otros agentes financieros de Castilla la Nueva en la tesorería general de la Hermandad (1493-1498): vínculos cooperativos, redes socioeconómicas y gestión fiscal», *Espacio, Tiempo y Forma*, sèrie III, *Ha Medieval*, núm. 27, p. 381-420.
- ORTI GOST, Pere (1999). «Una primera aproximació als fogatges catalans de la dècada de 1360», *Anuario de Estudios Medievales*, núm. 29, p. 747-773.
- ORTI GOST, Pere (2000). *Renda i fiscalitat en una ciutat medieval: Barcelona, segles XII-XIV*. Barcelona: CSIC-IMF.
- ORTI GOST, Pere (2011). «Les finances de la Diputació del General de 1380 a 1462». Dins Maria Teresa FERRER I MALLOL (dir.). *Història de la Generalitat de Catalunya: Dels segles medievals a l'actualitat, 650 anys*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 119-137.
- ORTI GOST, Pere (2015). «Els remences i l'exercici de la jurisdicció als segles XIV i XV: una lluita pel poder polític». Dins Rosa LLUCH BRAMON, Pere ORTI GOST, Francesco PANERO i Lluís TO FIGUERAS (curs.). *Migrazioni interne e forme di dipendenza libera e servile nelle champagne bassomedievali dall' Italia nord-occidentale alla Catalogna*. Cherasco: Centro Internazionale di Studi sugli Insediamenti Medievali-Dipartimento di Lingue e Letterature Straniere e Culture Moderne dell'Università di Torino, p. 125-153.
- ORTI GOST, Pere (en premsa). «Vendre, lluir i exercir el poder polític en terres de remences: el cas de la Vall d'Aro al segle XIV», *Recerques*.
- ORTI GOST, Pere; TO FIGUERAS, Lluís (2014). «Serfdom and Standards of Living of the Catalan Peasantry before and after the Black Death of 1348». Dins Simonetta CAVACIOCCHI (cur.).

- Schiavitù e servaggio nell'economia europea secc. XI-XVIII / Serfdom and slavery in the European economy, 11th-18th centuries. Atti della «Quarantacinquesima Settimana di Studi», 14-18 aprile 2013.* Florència: Firenze University Press, p. 155-172.
- ORTI GOST, Pere; VERDÉS PIJUAN, Pere (2016). «The Crisis of Public Finances in the Towns of Late Medieval Catalonia (1350-1500)». Dins *Le crisi finanziarie: Gestione, implicazioni sociali e conseguenze nell'età preindustriale, Atti Settimane di Studi e altri Convegni*. Florència: Firenze University Press, p. 199-221.
- PINTO, Anthony (2001). «Les sources notariales, miroir des cycles d'exportation du pastel languedocien en Roussillon et dans le Nord-Est de la Catalogne (XIVe siècle — premier quart du Xe siècle)», *Annales du Midi*, vol. 113, núm. 236, p. 423-455.
- PINTO, Anthony (2005). «Le commerce des chevaux et des mules entre la France et les pays catalans (XIVe-XVe siècle)», *Histoire & Sociétés Rurales*, núm. 23, p. 89-116.
- PONS ESPÓ, Margot (2002). *El fons municipal en pergami de l'antiga universitat de Lloret de Mar*. Lloret de Mar: Ajuntament de Lloret de Mar.
- PONS GURI, Josep M. (1999). *Quan nasqué, s'emancipà i s'organitzà una vila: Arenys de Mar, 1574-1720*. Arenys de Mar: Ajuntament d'Arenys de Mar.
- REIXACH SALA, Albert (2018). *Finances públiques i mobilitat social a la Catalunya de la baixa edat mitjana: Girona, 1340-1440*. Madrid: CSIC.
- REIXACH SALA, Albert (2019). *Institucions locals i elits a la Catalunya baixmedieval (Girona, 1345-1445)*. Barcelona: Fundació Noguera / Pagès.
- REIXACH SALA, Albert (2020a). «Presión fiscal y deuda en las comunidades rurales del nores-te catalán durante la Guerra con Castilla (1356-1366)», *Edad Media. Revista de Historia*, p. 415-454
- REIXACH SALA, Albert (2020b). «L'endeutament de les comunitats sota domini baronial al bisbat de Girona (c. 1350-1500)». Dins Neus PUIG i Montse VIADER (eds.). *Les crisis a l'Edat Mitjana. Actes del VI Seminari d'Estudis Medievals d'Hostalric*. Hostalric: Ajuntament d'Hostalric, p. 56-65.
- RODRIGO ESTEVAN, M. Luz (1996). «La hacienda municipal de una ciudad aragonesa de frontera: Daroca, 1449-1500». Dins *Actes del III Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya. Funcionament de les finances locals al llarg de la història*. Barcelona: L'Avenç, p. 185-198.
- SABATÉ CURULL, Flocel (1997a). *El territori de la Catalunya medieval. Percepció de l'espai i divisió territorial al llarg de l'edat mitjana*. Barcelona: Dalmau.
- SALES FAVÀ, Lluís (2011). «Crédito y redes urbanas: el caso de Girona y las pequeñas ciudades de su entorno en el siglo XIV». Dins David CARVAJAL DE LA VEGA et al. (eds.). *Redes sociales y económicas en el mundo bajomedieval*. Valladolid: Castilla, p. 135-154.
- SALES FAVÀ, Lluís (2019). *Crèdit i morositat a la Catalunya del segle XIV. El cas de la baronia de Llagostera*. Tesi doctoral inèdita. Girona: Universitat de Girona.
- SÁNCHEZ MARTÍNEZ, Manuel (2005). «Negociación y fiscalidad en Cataluña a mediados del siglo XIV: las Cortes de Barcelona de 1365». Dins Maria Teresa FERRER MALLOL et al. (eds.). *Negociar en la Edad Media / Négocier au Moyen Âge*, Barcelona: CSIC-Casa de Velázquez, p. 123-164.

- SÁNCHEZ MARTÍNEZ, Manuel (ed.) (2009). *La deuda pública en la Cataluña bajomedieval*. Barcelona: CSIC.
- SÁNCHEZ MARTÍNEZ, Manuel; FURIÓ DIEGO, Antoni; SESMA MUÑOZ, J. Ángel (2008). «Old and New Forms of Taxation in the Crown of Aragon (13th-14th Centuries)». Dins Simonetta CAVACIOCHI (ed.). *La fiscalità nell'economia europea secc. XIII-XVIII. Atti della «Trentanovesima Settimana di Studi», 22-26 aprile 2007*. Vol. I. Florència: Firenze University Press, p. 99-130.
- SAPOZNIK, Alexandra (2018). «Bees in the medieval economy: religious observance and the production, trade, and consumption of wax in England, c. 1300-1555», *Economic History Review*, núm. 72/4, <https://doi.org/10.1111/ehr.12740>.
- SOBREQUÉS VIDAL, Santiago; SOBREQUÉS CALLICÓ, Jaume (1973). *La Guerra Civil Catalana del segle XV*. 2 vols. Barcelona: Edicions 62.
- SOLDEVILA TEMPORAL, Xavier (2002). «La transhumància entre el Baix Empordà i el Pirineu (1270-1348)», *Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. Ibis*, núm. 2, p. 107-115.
- SOLDEVILA TEMPORAL, Xavier (2010). «El treball femení i infantil a l'Empordà i la Selva al segle XIV». Dins Jordi BOLÓS, Antonieta JARNÉ i Enric VICEDO (coords.). *Família pagesa i economia rural. 7è Congrés sobre Sistemes Agraris, Organització Social i Poder Local*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, p. 201-210.
- TORRE GONZALO, Sandra de la (2016). *La élite mercantil y financiera de Zaragoza en el primer tercio del siglo XV (1380-1430)*. Tesi doctoral inèdita. Saragossa: Universitat de Saragossa.
- TORRE GONZALO, Sandra de la (2018). *Grandes mercaderes de la Corona de Aragón en la Baja Edad Media: Zaragoza y sus mayores fortunas mercantiles, 1380-1430*. Madrid: CSIC.
- TURULL RUBINAT, Max (2000). «“Universitas, commune, consilium”: sur le rôle de la fiscalité dans la naissance et le développement du Conseil (Catalogne, XIII-XIVe siècles)». Dins B. DURAND i L. MAYALI (eds.). *Excerptiones iuris: Studies in Honor of André Gouron*. Berkeley: The Robbins Collection, p. 637-677.
- TURULL RUBINAT, Max (2009). «El impuesto directo en los municipios catalanes medievales». Dins Max TURULL RUBINAT. *El gobierno de la ciudad medieval: administración y finanzas en las ciudades medievales catalanes*. Barcelona: CSIC-IMF, p. 317-364.
- TURULL RUBINAT, Max; VERDÉS PIJUAN, Pere (1999). «Sobre la hisenda municipal a Constitucions i altres drets de Catalunya (1704)». Dins Manuel SÁNCHEZ (ed.). *Fiscalidad real y finanzas urbanas en la Cataluña medieval*. Barcelona: CSIC, p. 121-154.
- TURULL RUBINAT, Max; MORELLÓ BAGET, Jordi (2005). «Estructura y tipología de las «estimes-manifests « en Cataluña (siglos XIV-XV)», *Anuario de Estudios Medievales*, núm. 35/1 (2005), p. 271-326.
- VERDÉS PIJUAN, Pere (2004). «*Per ço que la vila no vage a perdició*». *La gestió del deute públic en un municipi català (Cervera, 1387-1516)*. Barcelona: CSIC-IMF.
- VERDÉS PIJUAN, Pere (2005). «Sobre la regalia d'establir imposicions i barres a Catalunya: la convenença de Sant Joan Despí (1370)», *Initium*, núm. 10, p. 545-578.
- VERDÉS PIJUAN, Pere (2012). «Car les talles són difícils de fer e pijors de exigir. A propósito del discurso fiscal en las ciudades catalanas durante la época bajomedieval», *Studia Historica. Historia Medieval*, núm. 30, p. 129-153.

- VERDÉS PIJUAN, Pere (2013). «La contribución eclesiástica a la fiscalidad municipal en Cataluña durante la época bajomedieval». Dins Jordi MORELLÓ BAGET (ed.), *Financiar al reino terrenal: la contribución de la Iglesia a finales de la Edad Media (siglos XIII-XVI)*. Barcelona: CSIC-IMF, p. 131-168.
- VERDÉS PIJUAN, Pere (2015). «El mercado de la deuda pública en la Cataluña de los siglos XIV-XV». Dins *Estados y mercados financieros en el Occidente cristiano (siglos XIII-XVI)*. Actas de la XLI Semana de Estudios Medievales de Estella (15-18 de julio de 2014). Pamplona: Gobierno de Navarra, p. 243-271.
- VERDÉS PIJUAN, Pere (2018). «"Onzens, dotzens" i similars a Cervera durant el segle XV: els intents de crear un nou impost sobre la renda». Dins Jordi MORELLÓ BAGET, Pere ORTI GOST i Pere VERDÉS PIJUAN (eds.), *Renda feudal i fiscalitat a la Catalunya baixmedieval. Estudis dedicats a Manuel Sánchez Martínez*. Madrid: IMF-CSIC, p. 417-461.

Annex
Impostos sobre la renda documentats en poblacions de la vegueria de Girona (c. 1350 - c. 1500)

Període ^a	Parròquia/lloc	Tipus d'impost	Propòsit	Arrendataris (recaptadors, si s'especifica) ^b	Referència documental
c. 1351	Bordils	redelme d'esplets	Pagar interessos del deute		AHG, Gi-06, vol. 52, s.f., 1351/10/19
1355	Celrà	parts de fruit	Pagar interessos del deute i altres càrregues		AHG, Gi-05, vol. 88, f. 35r-42r, 1355/10/24
1361-1364	Cruïlles	vintè	Venut per la universitat a Gilabert de Cruïlles, senyor de Peratallada		AHG, Mn, vol. 172, s.f., 1361/11/14 ^c
1368	Gualta	vintè	—	2 habitants del lloc	AHG, To, vol. 581, s.f., 1368/05/31
1370	Ullà	redelme	Pagar interessos del deute	Habitants del lloc	AHG, To, vol. 584, s.f., 1370/01/05
1371	Gualta	vintè	Concedit al comte d'Empúries, aleshores senyor	2 habitants del lloc i un d'un terme veí	AHG, To, vol. 581, s.f., 1371/01/02
1374-1376	Vall d'Aro	desè (per separat entre les diferents parròquies)	Redempció de la jurisdicció		AHG, Gi-03, vol. 20, f. 41v-47v, 1374/06/11; Orti (en premsa)

(Continua en la pàgina següent.)

^a Tenint en compte la dispersió i certa discontinuïtat de les fonts, només en alguns casos, sobretot quan disposem del contracte d'arrendament en què se'n detallen les condicions, assenyalem l'interval més o menys precís de cobrament o vigència de l'exacció. Els anys aïllats deriven, en canvi, de notícies indirectes més esparses i en què no ens és possible acotar la durada exacta de l'impost. En aquest sentit, de vegades només s'ha pogut indicar una data aproximada o ante quem. Sigui com sigui, en vista dels exemples més ben il·lustrats per les fonts, els que s'orientaven a operacions de certa envergadura probablement es recaptaren durant dues anualitats o més, per bé que no disposem de documentació que ens permeti confirmar aquesta sospita.

^b En aquesta taula s'emprarà l'abreviatura cGi per referir-se als ciutadans de Girona.

^c Agraeixo la referència a Lluís Sales Favà.

Període^a	Parròquia/lloc	Tipus d'impost	Propòsit	Arrendataris (recaptadors, si s'especifica)^b	Referència documental
1375-1379	Palafrugell	vintè	Pagar interessos del deute emès per demandes fiscals i redimir deute	Habitants del terme i de parròquies properes	AHG, Pf, vol. 494, s.f., 1375/04/03
1378-1379	Pedinyà	dotzè	No explicitat	Francesc Roig, escrivà de la tresoreria del duc de Girona	AHG, Co, vol. 368, s.f., 1378/07/25
c. 1379	Riudellots de la Selva	dotzè	Pagar contribució a les muralles de Girona		AHG, Gi-01, vol. 133, f. 91v-97r, 1386/11/29
a. 1380	Monells	redelme	—	1 habitant del lloc	AHG, Mn, vol. 4, s.f., 1380/07/07
1380	Fontclara	redelme	—		AHG, Ps, vol. 100, s.f., 1380/06/02
c. 1382	Verges	vintè	Pagar interessos del deute	3 habitants del lloc	AHG, Gi-01, vol. 220, f. 44r, 1382/10/23
1383	Madremanya	onzè	Redimir deute	3 habitants de parròquies properes i Guillem Portell, taverner, i Joan Padrés, mercader, de Girona	AHG, Gi-05, vol. 411, s.f., 1383/06/30
1385-1392	Madremanya	onzè	Redimir deute	2 habitants del lloc en són recaptadors	AHG, Gi-09, vol. 21, f. 176v-177r, 1393/06/20
1386-1387	Cruïlles	vintè	No explicitat	2 habitants del lloc	AHG, Cr, vol. 159, s.f., 1386/06/23
1386-1389	Sant Martí Vell	onzè	Redimir deute	1 habitant del lloc	AHG, Co, vol. 7, f. 67r, 1386/06/19

(Continua en la pàgina següent.)

Període ^a	Parròquia/lloc	Tipus d'impost	Propòsit	Arrendataris (recaptadors, si s'especifica) ^b	Referència documental
1386-1390	Sant Gregori	doizè	Pagar interessos deute lligat a redempció jurisdicció		AHG, Gi-01, vol. 228, f. 198r-201r, 1386/06/03
1387-1390?	Palafrugell	desè	—		AHG, Pf, vol. 5, s.f., 1390/01/13
a. 1388	Calonge	desè	—		AHG, LB, vol. 9, f. 45r, 1388/11/24; AHG, LB, vol. 9, f. 51r, 1389/06/03
a. 1388	Foixà	redelme	—	1 habitant d'una parròquia propera	AHG, Fo, vol. 113, f. 67r, 1388/04/27 ^d
1388	Ultramort	onzè	—	1 habitant del lloc i un clergue de parròquia propera	AHG, Ru, vol. 26, s.f., 1391/06/20
c. 1390	Saus		—	1 habitant del lloc i un de Monells	AHG, Mn, vol. 20, ds. 4, 1390/06/11
c. 1390	Sant Climent Sesebes		—	1 habitant del lloc, 2 de la vila o parròquia de Peralada i un altre d'un lloc proper	AHG, Pe, vol. 115, s.f., 1390/11/15
1391-1392	Cruïlles	desè	Pagar interessos del deute	1 habitant del lloc	AHG, Cr, vol. 44, s.f., 1391/06/19
1391-1392	la Bisbal	vintè	No explicat	Diversos habitants de la vila	AHG, LB, vol. 1479, f. 32v-33r, 1391/06/10

(Continua en la pàgina següent.)

^d Agraïeix a Albert Martí Arau aquesta referència i la resta de referències extreïdes de registres de la notaria de Foixà.

Període ^a	Parròquia/lloc	Tipus d'impost	Propòsit	Arrendataris (recaptadors, si s'especifica) ^b	Referència documental
1391-1397	Quart	dotzè	Eluir jurisdicció	Joan Padrés i Bernat Puig, mercaders, cGi i 1 habitant del lloc	AHG, Gi-01, vol. 140, f. 115r-117v, 1391/12/12
c. 1392	Vilert	redelme	—	1 habitant del lloc i 1 d'una parròquia propera	ACGAX, Notarials Besalú, vol. 275, f. 35v, 1392/02/21
1392-1393	Flaçà	dotzè	—	Tresorer de la seu de Girona	AHG, Gi-09, vol. 21, 3 quad], f. 23r, 1393
a. 1393	Madremanya	onzè	Redimir deute	2 habitants del lloc	AHG, Gi-09, vol. 21, f. 176v-177r, 1393/06/20
1393-1394	Flaçà	dotzè	—		AHG, Gi-05, vol. 436, d.s. (47v-48r)
1393-1394	Torroella de Montgrí	onzè o redelme (complementari d'imposicions)	—		AHG, To, vol. 665, f. 44r-48r, 1393/02/17
a. 1394	Llambilles	dotzè	Redimir deute	Diversos habitants de la mateixa parròquia	AHG, Gi-05, vol. 441, s.f., 1394/11/02
1395	Gualta	vintè	Pagar interessos i redimir deute	1 habitant del lloc	AHG, To, vol. 594, ds. 1 (4v-5r)
1395-1396	Cruïlles	desè	No explicitat	Habitants del lloc	AHG, Cr, vol. 162, s.f., 1396/05/07
1396-1397	Cruïlles	desè	No explicitat	Habitants del lloc i d'una parròquia propera	AHG, Cr, vol. 162, s.f., 1396/06/08

(Continua en la pàgina següent.)

Període ^a	Parroquia/lloc	Tipus d'impost	Propòsit	Arrendataris (recaptadors, si s'especifica) ^b	Referència documental
1396-1397	Torroella de Montgrí	vintè	Pagar interessos i redimir deute	Habitants de la vila	AHG, To, vol. 718, s.f., 1396/03/16
1396-1402	Sant Martí Vell	onzè	Redimir deute	Bernat Teixidor i Joan Padrés, mercaders, i Francesc Rossí, taverner, cGi, i 1 habitant de la mateixa parròquia	AHG, Co, vol. 17, f. 48v-50v, 1396/07/04, Sant Martí Vell
1397	Jafre	redelme	—	Habitants del lloc	AHG, LB, vol. 8, f. 150v-151r, 1397/03/24
1398-1401	Cruïlles	desè	Pagar interessos i redimir deute	Habitants del lloc i de parròquies properes	AHG, Cr, vol. 11, s.f., 1398/05/21; AHG, Cr, vol. 186, s.f., 1401/08/01
1398	Llagostera i Caldes de Malavella	desè	Pagar interessos del deute	Tresorers i receptors específics de Llagostera i de Caldes (no esmentat explícit d'arrendataris)	AHG, Gi-10, vol. 39, f. 200v-201r, 1398/08/22
1398	Orritols	desè	—	Jaume Comte, ciutadà de Girona, el revèn a Ramon Barrera, fuster i concitadà seu	AHG, Gi-10, vol. 41, f. 52r-53v, 1398/11/04
c. 1398	Figueres	redelme	Redimir deute	Habitants de la vila	AHG, Ca, vol. 491, f. 137r, 1398/09/17 ^e
1399	Flaçà	dotzè	Redimir deute	Bonanat Cerri, cGi	AHG, Gi-10, vol. 41, f. 176r, 1399/04/09

(Continua en la pàgina següent.)

^e Agraïco aquesta referència a Josep Maria Gironella Granés.

Període ^a	Parròquia/lloc	Tipus d'impost	Propòsit	Arrendataris (recaptadors, si s'especifica) ^b	Referència documental
1399	Santa Maria de Camós	dozè o talla	Redimir deute	—	AHG, Gi-11, vol. 38, s.f., 1399/02/19
1400	Sant Miquel de Fluvià	redelme	Pagar interessos del deute	2 habitants de la mateixa parròquia	AHG, Gi-01, vol. 260, f. 118v-119r, 1400/08/06
1401	Cruïlles	vintè	No explicitat	Habitants del lloc	AHG, LB, vol. 1738, s.f., 1401/03/07
1403	Riudellots de la Selva	sisè, desè o dozè	Obrenir fins a 100 ll. Redimir deute i cancel·lar <i>mutua</i>	—	AHG, Gi-02, vol. 90, f. 51r-54r, 1403/08/20
1405	Sant Pere Pescador	redelme	—	1 habitant de Sant Feliu de Guíxols	AHG, Gi-06, vol. 107, s.f., 1405/03/23
1405	Cruïlles	desè	—	—	AHG, Pt, vol. 215, s.f., 1405/09/23, Palau-sator
1405-1406	Peratallada	desè (fragmentat entre Peratallada, Canapost i Sant Climent i Santa Susanna de Peralta)	Pagar deute i altres obligacions	Habitants del lloc	AHG, Pt, vol. 203, s.f., 1405/05/25
1406	Llagostera i Caldes de Malavella	desè	—	Clavari o receptor específic. No esment d'arrendataris	AHG, Gi-01, vol. 333 bis, f. 129r, 1406/12/16
1409	Riudellots de la Selva	dozè	—	Habitants de la mateixa parròquia	AHG, Gi-06, vol. 121, s.f., 1409/08/03
1410	Cassà de la Selva	desè o vuitè	—	2 habitants del terme són col·lectors	AHG, Gi-01, vol. 342, f. 85v, 1410/05/20

(Continua en la pàgina següent.)

Període ^a	Parròquia/lloc	Tipus d'impost	Propòsit	Arrendataris (recaptadors, si s'especifica) ^b	Referència documental
1411-1414	Riudellots de la Selva	dozè	—		AHG, Gi-02, vol. 114, f. 311r-v, 1412/07/26
a. 1411 - c. 1418	La Pera	dozè	—	Ramon Sampsó, cGi	AHG, Gi-02, vol. 112 bis, f. 194v-195r, 1411/06/25
1411	Cervià	dozè (no més de 4 anys)	Redimir deute i cancel·lar <i>mutua</i>		AHG, Gi-11, vol. 36, s.f., 1411/10/10
1412	Begur	desè	—		AHG, Pt, vol. 215, s.f., 1412/05/27
1412	Cabanes	redelme	Redimir deute	1 habitant del lloc	AHG, Gi-06, vol. 124, s.f., 1412/01/27
1413	Campllong	dozè	—	1 habitant del lloc, Pere Sicart, de Santa Pellaia, Miquel Vilar, apotecari, i Pere Trilla, cGi	AHG, Gi-01, vol. 354, s.f., 1413/02/19
a. 1414	Cruïlles	desè	—	Habitants del terme	AHG, Cr, vol. 273, s.f., 1414/12/06
1414	Palau-sacosta	dozè	Redimir deute	3 habitants de la parròquia	AHG, Gi-02, vol. 123, f. 33r-35v, 1414/01/13
1415	La Pera	dozè	Redimir deute	1 habitant d'una parròquia propera i Ramon Raset, draper, Francesc Esteve, paraire, i Francesc Respart, mercer de Girona	AHG, Gi-01, vol. 362, s.f., 1415/03/20

(Continua en la pàgina següent.)

Període^a	Parroquia/lloc	Tipus d'impost	Propòsit	Arrendataris (recaptadors, si s'especifica)^b	Referència documental
1415	Mollet (Sant Joan de)	dotzè	Redimir deute	3 habitants de la mateixa parroquia i un altre d'una parroquia propera	AHG, Gi-02, vol. 129, f. 8v-10v, 1415/07/09
1415-1422	Madremanya	vintè	Obres a l'església parroquial		AHG, Co, vol. 28, ds. 5, f. 52v-53r, 1415
1417-1419	Campdorà	dotzè	—	—	AHG, Gi-10, vol. 63, s.f., 1417/07/05
1418	Torrent	vintè	—	—	AHG, Pt, vol. 215, ds. 17, 1418/05/31
1418-1420	Celrà	vintè	—	—	AHG, Gi-01, vol. 376/377, s.f., 1418/12/11
1418	Castell d'Empordà	desè	—	2 habitants del mateix lloc	AHG, Gi-01, vol. 376/377, s.f., 1418/12/20
1418-1422	Taialà	dotzè	—	1 habitant de la mateixa parroquia i Bernat Foixà i Pere Geronès, picapedrers, i Guillem Sabater, anaper, cGi	AHG, Gi-07, vol. 83, s.f., 1418/11/11
1419	Campdorà	dotzè	—		AHG, Gi-05, vol. 453, s.f., 1419/01/28
1421	Palau-sacosta (diversos masos)	dotzè	Pagar interessos i redimir deute	No arrendat. Nomenament directe de col·lectors	AHG, Gi-02, vol. 141, f. 57v-59v, 1421/03/04
1423-1426	Fornells	dotzè	Pagar interessos i redimir deute	Jaume Rourell, cirurgià de Gi	AHG, Gi-02, vol. 145, f. 113r-117v, 1423/05/14

(*Continua en la pàgina següent.*)

Període ^a	Parròquia/lloc	Tipus d'impost	Propòsit	Arrendataris (recaptadors, si s'especifica) ^b	Referència documental
c. 1423	Palau-sator	onzè	Pagar interessos del deute	1 habitant d'una parròquia propera	AHG, Gi-01, vol. 391, s.f., 1423/02/15
1423-1425	Púbol	vintè	Pagar interessos del deute	Batlle del lloc i un escuder de Jaume de Campllong, senyor del castell	AHG, Co, vol. 262, s.f., 1424/06/12
a. 1424	Pals	desè	Pagar interessos del deute	Entre d'altres, 1 habitant de la vila	AHG, Co, vol. 262, s.f., 1424/11/25
c. 1424	Casavells	vintè	Pagar interessos del deute lligat al coronatge d'Alfons IV	Habitants de parròquies properes	AHG, Co, vol. 262, s.f., 1424/07/24
1424	Estanyol	dotzè	Pagar mobiliari de l'església parroquial	2 habitants de la parròquia i un altre d'una de propera	AHG, Gi-02, vol. 149, f. 98v-101v, 1424/10/04
1427-1430	Sant Climent Sesebes	redelme	Redimir deute		AHG, Pe, vol. 217, f. 23r-v, 1427/10/30
1427	Cabanes	redelme	Redimir deute		AHG, Pe, vol. 217, f. 105r; AHG, Pe, vol. 220, s.f., 1428/05/04
1428	Vila-romà	desè	—		AHG, Pa, vol. 13, s.f., 1428/01/26
1429-1437	Foixà	redelme	—	Habitants del lloc i el clergue d'una parròquia propera	AHG, Fo, vol. 5, f. 14v-15r, 1433/07/09; AHG, Fo, vol. 111, f. 34r-v, 1439/08/18
1431-1433	Bordils	dotzè	—		AHG, Gi-01, vol. 409, s.f., 1431/06/04

(Continua en la pàgina següent.)

Període ^a	Parròquia/lloc	Tipus d'impost	Propòsit	Arrendataris (recaptadors, si s'especifica) ^b	Referència documental
1431	Madremanya	vintè	Redimir deute	Un clergue de la pròpia església parroquial i un veí del terme	AHG, Gi-04, vol. 111, s.f., 1431/06/05
1431-1434	Fornells	dotzè	Pagar interessos i redimir deute	2 habitants de la mateixa parròquia i Martí Lloberes, hostaler de Girona	AHG, Gi-02, vol. 188, f. 7r-8v, 1436/09/16
1436-1445	Fornells	dotzè	—		AHG, Gi-02, vol. 200, f. 168r-172r, 1441/05/05
a. 1439	Foixà	redelme	Obres a les muralles	2 habitants del terme	
1437-1439	Saliuja	divuitè	Redimir deute i pagar un retaule		AHG, Gi-01, vol. 416, s.f., 1437/01/03
1451-1453	Púbol	setzè o redelme	Diners necessaris		AHG, Co, vol. 32, D.s. 12: 79v-80r, 1451
1452	Sant Gregori	dotzè	—		AHG, Gi-09, vol. 47, s.f., 1452/11/11
1459	Foixà	redelme	Pagar deutes diversos	1 habitant d'una parròquia propera	AHG, Fo, vol. 7, f. 15r-v, 1459/07/01
1468	Vilabertran	vintè	No explicitat	2 habitants de Figueres i un altre d'un lloc proper	ACGAX, NF, SP-149, f. 205v-208v, 1468/09/19
1469	Cartellà	vintè	Retaule i altres obres a l'església parroquial		AHG, Gi-09, vol. 192, f. 160r-v, 1469/05/10

(Continua en la pàgina següent.)

Període^a	Parròquia/lloc	Tipus d'impost	Propòsit	Arrendataris (recaptadors, si s'especifica)^b	Referència documental
1477-1482	Flaçà	trezè	Pagar composició que els havien aplicat homes d'armes francesos que havien ocupat el lloc		AHG, Gi-08, vol. 73, s.f., 1477/03/18
1478	Sant Gregori	doizè	Matrimoni del fill de Bernat Margarit, senyor del castell		AHG, Gi-09, vol. 102, s.f., 1478/05/27
1480	Vilatenim	vintè	Concedir al vescomte de Rocabertí a canvi de la ratificació de privilegis		AHG, Pe, vol. 1401, s.f., 1480/07/10
1493-1494	Cervià	vintè	Pagar deute		AHG, Gi-10, vol. 125, s.f., 1493/06/06
1493	Aiguaviva	vintè	—		AHG, Gi-10, vol. 125, s.f., 1493/07/07
1494	Aiguaviva	vintè	—		AHG, Gi-10, vol. 129, s.f., 1494/08/01